

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #9

Познань/Poznan

29.09.2018- 30.09.2018

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.09.2018) - Warszawa, 2018. - 68 str.

ISBN: 978-83-66030-49-7

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Nakład: 80 egz.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2018

ISBN: 978-83-66030-49-7

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

THE DETECTION OF THE APTITUDE FOR THE ARTISTIC DESIGNING IN THE ETHNIC STYLE WITHIN THE POTENTIAL DESIGN SPECIALISTS	
Rudenchenco A. A.	6
LIGHT-TECHNICAL EQUIPMENT IN THE CONTEXT OF THE OBJECTIVE-SPATIAL ENVIRONMENTAL ARTISTIC EXPRESSION	
Chyrchuk S.V.	15
THE ANALYSIS OF AVERAGE VALUE OF THE MAIN CLIMATIC ELEMENTS	
Ishchanov J.	25
РАСПРОСТРАНЁННОСТЬ ИНФЕКЦИЙ HCV В РАЗЛИЧНЫХ ГРУППАХ ДЕТЕЙ И ВЗРОСЛЫХ	
Бобоев М.М, Мадумарова М.М.	28
МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В НЕЙТРОФИЛАХ ПЕРИФЕРИЧЕСКОЙ КРОВИ ПРИ ВИРУСНОМ ГЕПАТИТЕ «В» У ДЕТЕЙ	
Бобоев М.М, Мадумарова М.М.	31
МЕХАНИЗМ ОБРАЗОВАНИЯ РАДИКАЛОВ АЛИФАТИЧЕСКИХ АМИНОКИСЛОТ В ФОТОРЕАКЦИЯХ С УЧАСТИЕМ ТРИПТОФАНА	
Костиков А.П.	34
ПОКАЗНИКИ ІМУННОЇ СИСТЕМИ ОСІБ З НАБУТОЮ КОРОТКОЗОРІСТЮ	
Колесник Ю. І.	40
УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ЯК ОСНОВА ЕТНОДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПРОЕКТІВ	
Сиваш І.О.	43
FROM MOTION THROUGH REALIZATION OF OPPORTUNITIES TO ABILITIES	
Eremina I.Yu., Gerasimova L.A., Kuklina A.I.	48
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА.	
Ионова А.М., Янбердин.Р.Р.	52
СТЕПАН БАЛЕЙ І РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ У ЛЬВОВІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ І НАЯВНІ ТРУДНОЩІ	
Вінтюк Ю. В.	54

**EPICURUS AND HIS PHILOSOPHICAL TEACHING ABOUT
A PLEASANT LIFE**

Teslenko D.57

**ОЦІНКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ТУРИЗМУ**

Покоłodна М. М., Мірошніченко В. В.60

SPECIFICITY OF HOTEL SERVICES OF SMALL HOTELS

Polchaninova I. L., Gavrilova M. S.64

THE DETECTION OF THE APTITUDE FOR THE ARTISTIC DESIGNING IN THE ETHNIC STYLE WITHIN THE POTENTIAL DESIGN SPECIALISTS

Rudenchenko Alla Andryivna

pedagogical sciences doctor, docent, arts and crafts department dean, monumental and decorative art cathedra professor of Kyiv M. Boichuk Design, Arts and Crafts State Academy
E-mail: 0977797791@ukr.net, contact phone: 0977797791

The goal: substantiation of the theoretical basis for the ethnic identity development, specification of the main environmental approach to the ethnic design study, generalization of the methods to locate the aptitude for artistic design in ethnic style within future design specialists. Methodology. In order to create research scientific provisions the author uses the methodology of the bioenergetic and geographic determinism – social and biological ethnos understanding, represented in the national science by L. Humiilyov concept that describes ethnos as a natural, biological phenomenon. One can achieve social and biological understanding of the personal ethnos by self-understanding and ethnic self-identification – an apt personal understanding of the one's own ethnic culture, supporting the organic unity with one's own environment. Scientific innovation: the author substantiates the theoretical model of the design and educational environment in the higher educational establishments, taking into consideration: first, the paradigms of the new social movement – anti-globalism; second, the methodology of the bioenergetic and geographic determinism – a social and biological understanding of the ethnos through self-understanding and ethnic self-identification. Conclusions. The author clarifies the specifics of the environmental approach to the ethnic identity development within the students of the higher educational establishments by the means of the ethnic design. It is natural, that an ethnic environment is in the constant connection with the life environment, life aspirations, ethnic and national identity life.

Keywords: ethnic design, ethnic identity, students of the higher art educational establishments.

Current complicated social and economic situation requires the creation of a new study and upbringing conceptual model. We can create such model based on the new philosophic and psycho-pedagogical scientific knowledge branch of the ethnic design. Pedagogues should realize that a productive creative activity of the students is the activity, which forms

additional motives, personal qualities that help to achieve ethnic design artistic results, to form the activity ways in the revived authentic artistic crafts branch. This art and labor activity needs the active functioning of the sensory and mental processes.

Folk art influence on the personal awareness development, aesthetic prefer-

ences, and moral values was the subject of the scientific research by V. Butenko, I. Zyazun, G. Vasyanovytych, V. Tytarenko, V. Fiol etc. E. Markov, L. Masol, N. Myropolska, O. Rostovskiy, O. Rudnytska, G. Tarasenko and others study this subject in art education context. Despite the fact that the educational plan for the students of the higher educational establishments generally includes folk art skills, arts and crafts, design, the researchers acquired insufficient information using the basis of the integrated, interdisciplinary approach as an ethnic design sub-discipline. No Ukrainian scientist has dedicated special research to the subject of the national and ethnic identity development with the help of the ethnic design yet.

The goal and the task: the foundation of the theoretical ethnic identity development basis, the specification of the main ethnic design study approach, the generalization of the methods to identify the future design specialists that have artistic design aptitude in the ethnic style.

The main subject. The specialists analyzed the empiric experience of the ethnic design aptitude detection among the higher art educational establishments' students in the context of the ethnic genesis theory by L. Humiilyov. According to the theory, the ethnos is a collective of the individuals that opposes itself to all other collectives. Ethnos is more or less stable, although its existence in the time is finite.. It is difficult to find some real feature in order to define ethnos, except the recognition of each individual: «we are one way, the rest – the other». Ethnic genesis is the disappearance and appearance of

the ethnos, the creation of the principal differences between them and the character of the ethnic succession.

L. Humiilyov also states that ethnic structure always appears under the definite and unique circumstances, in another environment, which leaves a trace on the further development [1]. According to this, the particular environment, organically connected to the ethnic group, predetermines the natural aptitude among future ethnic design specialists. Thus, the ethnic design formation that takes into account the peculiarity of the national form and décor corresponds completely to this important statement from ethnic genesis theory by L. Humiilyov.

The biochemical energy of the biospheric living matter sustains the system connections in the ethnos and the unity of the ethnos. The passion of the gifted individual determines the consumption of the energy to maintain the connections. Humiilyov considers the cosmic energy (passionary) impulses, which create *passioneries*, to cause the appearance of the new ethnos. The passionaries are the source of the new genetic traits that appear as a mutation result. Consequently, a passionary spirit, high aspirations, the capacity for self-sacrifice or sacrificing others in the name of the real or illusionary goal characterize them. Passionary spirit gives historical dynamics and energy to the ethnos [5]. Thus, it is important to consider the aptitude of the future ethnic designers as a «God's gift», a passionary phenomenon.

We may consider the ethnic identity an inner quality of the ethnic personality,

which has the characteristics of the ethnic design gift – the ability of the art projection in the ethnic style. It is possible to describe the ethnic identity as a «living matter», the passionary impulse the trajectory of its development. Ethnic pedagogy of the different educational systems record the empirical experience of the ethnic design aptitude detection as a «God's gift», caused by «passinary impulse». Thus, V. Makhinov, while analyzing the empiric experience of the German folk pedagogy admits that German pedagogic traditions represent their material and spiritual culture, embodied in the «folklore, folk customs, fests and rituals, folk games»[4]. However, this researcher has no goal to find out the features of the different ethnic groups that lived on German territory. That is why his research papers do not describe, for example, the ethnic formation and decoration peculiarities of the ukr's that developed in the organic union with the environment of the Rugen Island.

V. Kramar actualizes the empiric experience of the Ukr ethnic group in her study *Ethnical and cultural development of the personality in P.Chubynskiy's educational and pedagogical legacy* (1839-1884). The author discovered a new retrospective in the development of the Ukrainian ethnic culture – from the German-Slavic tribes of the Northern Germany, Rugen Island in particular. The Ukr tribe (German Vucrani, Wocranin) lived in the deserted lands between North-European dry land and Baltic Sea. People started calling this territory «Ukraine» (German. Vocronin, Ucraina, Uker, Ucu) (re-

searcher E. Nippert) [6]. The authentic traditions of the Pallabic Slavs, Slavic-German tribes are still barely undiscovered by the ethnic design researches, although the traditions have a direct relation to Ukrainian ethnic style of the form creation and decoration. The artifacts at the Ukranenland (German) – an archeological museum-village, an open-air museum in Torgelow, Northeastern Germany (Mecklenburg-West Pomerania), Brandenburg, preserves this style. The students and the teachers of the higher art educational establishments have an opportunity to start a joint study of the museum exhibits and their comparison with the exhibits from the Ukrainian ethnographic museums.

We substantiate the ethnic design aptitude by considering theory of multiple intelligences by an American psychologist H. Gardner, first publicized over three decades ago in his book *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. The theory has a worldwide recognition, as one of the most innovative theory of the human intelligence studies. According to Gardner, humans do not have a single intelligence (usually called g factor, short for general intelligence). In fact, while being unique creatures, we, humans, have a number of relatively autonomous intelligences. The intelligences are of the equal importance. More so, one of the intelligences can be dominant, while others are «dormant» [2]. H. Gardner proposed nine relatively autonomous intellectual abilities: verbal-linguistic, logical-mathematical, musical-rhythmic, bodily-kinesthetic, visual-

Table 1

The abilities of the ethnic design student and their characteristic qualities

Abilities	Characteristic qualities
Existential ability – the ability and tendency to question the life, death and other existential manifestations of the essential human existence forces	Asks the question «Who am I»? Interested in supernatural, everything beyond subjective worldview; asks about the meaning of life. Follows folk traditions, interested in the sources of the ethnic culture, knows prayers, uses them according to confessional traditions, knows and applies meditation; attends religious establishment; adheres to religious holidays.
Natural ability – the ability to sense organic unity with the nature, «living matter»	Competent in recognition and classification of different flora and fauna kinds in the natural environment; sensitive to natural phenomena and precipitation, clouds, mountains formation etc.; interested in bionic constructions; show a tendency to landscaping, park art.
Visual-spatial ability – the ability to keenly perceive apparent-spatial world (hunter, scout or guide) and transfer the perception into images (designer, architect)	The ability to differentiate colors, perceive spots, lines, silhouettes, shapes, space and relations between these elements The ability to clearly imagine optical or spatial ideas in graphical form and the appropriate orientation in the spatial matrix. The need for form creation and décor in the ethnic style, to use color gammas and symbolic ornaments< while considering historical and ethnographical regions.

spatial, interpersonal, intrapersonal, naturalistic, existential intelligence.

For example, visual-spatial intelligence is a heightened ability to percept pictures and images that result into precise visual world imagination and personal visual impressions recreation. Improving sensory-motoric perception develops this intelligence. A painter, a sculptor, an architect, a gardener, a cartographer, an engineer and a designer – all transfer their imaginary images onto the things they create or change. Visual perception combines with previous knowledge, experience, emotions and images, allowing the creation of the new vision for other people.

People with developed visual-spatial intelligence are able to keenly percept colors, lines, state, shapes, space and con-

nection between these elements. It means that the ethnic design aptitude for form creation and décor is an integral personal quality, which manifests in mutual improvement of the visual-spatial, naturalistic and existential abilities within the future design specialists.

Based on the theory of multiple intelligences, there is the «multiple intelligences» network of the educational establishments, which acquired a vast experience in finding the individual intellectual abilities, particularly characteristic to future ethnic design specialists, – it is the synthesis of the naturalistic, visual-spatial and existential abilities (see Table 1).

In personal creative process a designer tries to correlate the infinite plethora of the lines, sizes, light and shadow play, technical shapes, created by the external,

object reasons, subject to the laws of nature, with perception peculiarities of an individual. People are well aware of the influence on human by the size, proportion, color and light resolution of the objective-spatial environment. And the designers skillfully apply this knowledge in their creative process.

In personal construct theory, G. Kelly uses the term *personal construct* that is functionally similar to *metaprogram* term. Personal construct is a manmade evaluation etalon, with the help of which an individual understands the objects, the similarities and differences between them and others. [9]. Future ethnic designers possess such personal constructs. The originality of their personal constructs is in the fact that the ethnic and cultural environments of the Ukrainian historical and ethnographical regions create them.

The environment (social, natural) affects the future designers, contributes to the formation of certain cultural examples. That is why we can assume that individual conciseness remembers the appearance and the structure of the object environment. They influence metaprogram creation and the human in one's life, while choosing a certain object environment, transforms the object environment according to personal dominant cultural examples, representing personal qualities, world apprehension.

Therefore, it is possible to create pedagogically efficient environment not only for effective study of the ethnic design, but also for the pedagogical diagnostics of the students' aptitude development level for the artistic projection of the object

environment in the ethnic style. This is important for the designers that work in the ethnic design field. Their goal is to transform object environment according to national cultural examples and traditions. The existence of worldview basis, predetermined by the object environment provides the base for the quick and adequate mutual understanding between the members of the ethnos. At the individual level, it provides personal self-identification: helps to find the group a person belongs to, and to control personal structure and direction. «In the art the term *classics* represents this basis. In classical achievements social and cultural situations have a clear definition, obvious and acceptable for the majority of the audience» [3, p. 13].

It is problematic to master ethnic design, if students have no «trust» in the ethnic environment, personal ethnic traditions. It shows the emotional inferiority, incomplete formation of the cultural idea, dynamic imbalance between the reception and the provision of the information (verbal, sensory, structural), inability for project actions. Upbringing through the folk culture, ethnic and cultural environment provide the love for the nation.

Because of this, the environmental approach is socially necessary condition for the ethnic design study by the students on the current stage. We perceive the modern social and cultural phenomenon of the ethnic design as a functional and aesthetic harmonization of the visual and informational space and folk traditions in the *human-environment* relation, in the diversity, represented by such connection..

In the «human-environment» relation, the highlighted term *personal space* is essential for personal life and activity. Personal space has an important part in the context of the harmonic interrelations and optimal realization of the personal energy potential. The solution of the «finding one's place» problem, the actualization of the corresponding environmental natural perception happens by the provision of the flexible design system. During this, the scientific prediction of the surrounding influence on the personal and environmental formation is important. Personal environment is also an important psychology and pedagogic condition for the development of the Ukrainian design education theoretical model.

Artistic evaluation of the students' creativity development level in ethnic style includes the motivational sphere, providing the realization of the positive motivation necessity and stimulation to acquire artistic skills; cognitive sphere, providing each student's intellectual and personal artistic skills direction, methodic action sequence to solve personal artistic tasks. Informative-active sphere provides the students with artistic skills during the study, real modeling tasks, in particular artistic by the content and form, thus developing the artistic skills in different fields of the professional training. Evaluative-reflexive sphere provides the correction of acquired artistic skills improvement methods based on diagnostics, evaluation and self-evaluation of the results by the students.

To provide pedagogical diagnosis of the students artistic creation development

level in ethnic style it is necessary to follow pedagogical conditions –encouragement to do independent activities, for the stimuli to develop strong will of the students, encouragement for self-improvement, creating the aspiration to complete the study tasks and personal artistic tasks in the educational establishment in time, properly, while following personal duty and responsibility.

Let us formulate the oriented pedagogical conditions: positive psychological climate of the artistic students community during the study; the possibility to develop reflexive abilities of the students: self-evaluation, self-improvement, the discussion of the personal tasks results, understanding of the social-artistic values, intellectual possibilities: free and original thinking, search for the new ideas, logics, high erudition, argumentation skills; individual-personal qualities; independence, communication, emotionality, integrity, talent sense etc.; moral qualities: honesty, kindness, willpower, organization, efficiency, purposefulness, adherence to principles, responsibility; artistic-creative: developed fantasy and imagination, intuition, the ability to see unusual in the mundane, inspiration, free artistic self-expression. The student should consider artistic study goals, realization be each student «Will I be able to reach my goal? ». The affirmative answer to these questions informs about the possession of the artistic skills by each individual.

The second pedagogical condition is the dialogue cooperation *student – teacher*, as a study part that provides having

such mandatory artistic activity skills as *analysis through synthesis*, *brainstorming*, and empiric knowledge improvement methods: associations, comparison, generalization, abstraction.

The third pedagogical condition is the development of the student's reflective position i.e. the use of the self-evaluation and self-analysis of a certain activity progress. Pedagogical reflection is a personal vision in a creative position that influences the creative personality, while activating the subject to gain knowledge, skills, and qualifications in certain specialities, artistic in particular. I. Negovskyi defines the actions that indicate an advanced reflection and skills: analysis of the possible task solutions; self-evaluation of the readiness to solve the task; transformation of the study task into creative. [5]. Therefore, during artistic skills development it is necessary to take into account the interaction with the fellow students and teachers and to designate the end goal. It is also important to predict personal abilities in the further development of the personal skills quality.

The fourth pedagogical condition is the creative activity of the future designers that teaches the independent solution of the practical tasks and the analysis of the difficult situations. The activity provides the students with the knowledge, skills, qualifications and methods that are crucial for the further self-improvement of the identity. The analysis of the modern designer study plans confirms that the independent activities of the students take around 45% of the academic time (according to the Bologna process, this num-

ber should be 50-55%). This work amount causes the constant learning and independent learning of the most academic subjects in accordance with the speciality study plan and with the specificity of the art. Thus, the students works without the direct involvement of the teacher, but under the mediated supervision of the teacher.

The fifth pedagogical condition is the systematic conduction of the creative trainings, among which the *master class* is one of the most distinguished and the best achievements in the professional activity. The master class greatly improves the level of the creative skills and leads to the increase of the creative activity interest and the need for such activity. Trainings bolster the development of the abstract and logic thinking, train the brain, and develop a number of rather necessary psychological qualities, such as willpower, self-improvement, and discipline. Most importantly, trainings are a peculiar technology to form the creative skills. Practical development of the creative skills should begin with the study of the theoretical and practical subjects. Students should apply the acquired skills during the creation of the unique artistic piece.

Hereby, pedagogical conditions, defined by the functions, contest and structure of the future designer professional activity, use three approaches: systematic, administrative and technologic [7]. The systematic approach, considers the professional activity in terms of the integrity, functionality and organization. Administrative approach provides the prognosis and the management of the activity, the

monitoring and diagnostics of the research and results. The technologic approach highlights the skill to apply the advanced «know-how» technologies, in particular with the help of the CAD automatic design system.

We share such positive instructions of the famous researchers and the main factors of the pedagogical conditions. The conditions assist the detection of the creative skills within the students: the creation of the creative environment during the pedagogical process; the application of the scientific, material and educational equipment (electronic books, special literature, access to the better works of art and design, artistic supplies: canvas, paint, brushes, solvent etc.); *student-teacher* and *student-students* cooperation, based on the creative communication; the development an implementation of the advanced technologies (software, first of all CAD automatic design systems); balanced government and self-government of the system as an academic (curricular) and extracurricular self-study; active involvement of the students into the scientific and research activity: conduction of the *master classes*, art subjects trainings; participation in the student exhibitions, republic and national forums.

Regrettably, ethnic pedagogy pays not enough attention to the matter of the detection and pedagogic support to the ethnic genius within the representatives of a certain ethnic group. Nevertheless, the folk sayings describe a genius as a «Jack of all trades, master of none», who «goes with the flow». We think that such aphorisms demonstrate the traditional

folk attitude towards genius, which is similar to our modern definition of the ethnic design aptitude within the students of the higher art educational establishments.

Conclusions. Hence, ethnic design study positively influence the complete development of the design and creative aptitude within the students in the higher art educational establishments. It is pedagogically sound to emphasize the meaning of the personal-value object-development environment for the location and development of the gifted students' skills. Our priority task for the achievement of the goal is the clarification of the term *axio-environmental diagnostics* as the experimental situations creation method, design activity method, which is efficient for the pedagogical diagnostics of the aptitude for the design-artistic activity within the students.

References:

1. Humiilyov L.N. Etnogenez i bisfera Zemli / L. N. Humiilyov. – M.: Eksmo, 2007. – 736 s.
2. Gardner H. Struktura mnozhestvennogo intelekta / Howard Gardner. – M.: «Williams», 2007. – 512 s.
3. Zyzun I. A. Pedagogika i psykhologiya profesiynoi osvity: rezultaty doslidzhenn' i perspektivy / I. A. Zyzun, N. G. Nytkalo. – K. : Akad. ped. nauk Ukrainy ; Int-t pedagogiky i psykhologiy psykhologii prof. osvity, 2003. – 678 s.
4. Klepko S. F. Kontsepsiya integratyvnoi osvity / S. F. Klepko // Tekhnologiy integratsiy zmistu osvity: rb. nauk. pr. – K.-Poltava: NMCZO, 2002.. – Vyp. 1. – S. 83-99.
5. Megovskiy I. V. Osoblyvosti refleksiy navchalnoy diyalnosti v uchniv starshoi shkoly [Elektronniy resurs] / I. V. Negovs-

- kiy // Visnyk Chernigivskogo drezhavno-go pedagogichnogo universytetu: zb. nauk. prats'. Seria «Pedagogichni nauky». – 2008. – № 5. – Rezhum dostupu: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vch-dpu/ped/2011_90/Negovsky.pdf
6. Makhinov V. M. Tradytsiy vykhovannya v nimets'kiy narodniy pedagozitsi: avtoref. dys.... kand. ped. nauk: 13.00.01 / Makhinov Viktor Mykolayovytch; Kyivskiy universytet im. Tarasa Shevchenka. – K., 1993. – 23 s.
 7. Orlova O. O. Ekologichniy factor formoutvorennya v dyzaini: avtoref. dys.... kand. mystetstvoznavstva: spec. 05.01.03 / O. O. Orlova ; Khark. derzh. akad. dyzainu i mystets. – Kh., 2003. – 20 s.
 8. Shnyrelman V. A Lev Humiilyov: ot «pasionarnogo napryazheniya» do «nesovmestimisti kultur» / V. A. Shnyrelman // Etnograficheskoye obozreniye, 2006. – № 3. – S. 8-21.
 9. Kelly G. A. The Psychology of Personal Constructs. Volume 1: A Theory of Personality. Volume 2: Clinical Diagnosis and Psychotherapy. – New York: Norton. 1955. – 345 p.

UDC 72.012:628.9

LIGHT-TECHNICAL EQUIPMENT IN THE CONTEXT OF THE OBJECTIVE-SPATIAL ENVIRONMENTAL ARTISTIC EXPRESSION

Chyrchuk S.V.

doctor of pedagogical sciences, docent, vice-rector for scientific work
(Mykhailo Boichuk Design, Arts and Crafts State Academy) chyrchuk@ukr.net

The goal. The research of the light-technical devices as a means of the object-spatial environment's artistic expression. The emphasis is on the basic matters of the landscape lighting design. Methodology. The use of the analytic analysis and projects methods. This approach allows focusing on the basic matters of the light-technical designing and lighting design essentials that can optimize the design process in the work of the light designer. Scientific innovation. The complex research of the light design application to create the appropriate psychological and aesthetic effects in the landscape lighting. Conclusions. Light design is the creation process of multilevel systems from different lighting devices that simultaneously solve functional, aesthetic and emotional tasks according to the purpose of the object. The research results of the light-technical devices application in design may be used in the work of the design practitioners, specialists in the related fields, teachers of this or related subjects as well as postgraduates that work in this area.

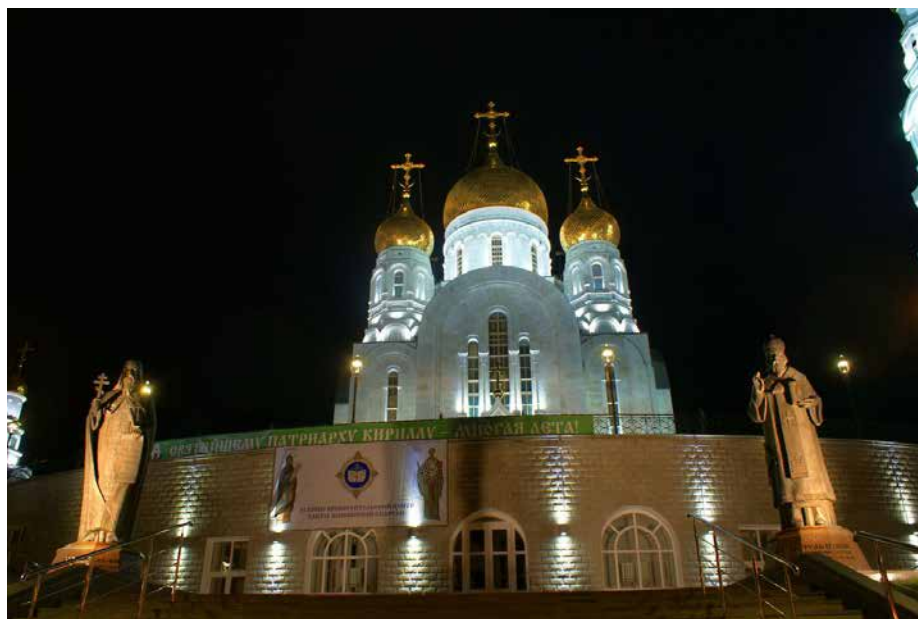
Keywords: light design, lighting, light-technical devices, landscaping design.

Introduction. In the social and cultural aspect, light design is the reflection of the aesthetic preferences and the technical-economical possibilities of the period, which contains all the artistic-imaginative, cultural and functional aspects of the art.

National renaissance and cultural changes in Ukraine today, the genuine aspiration to integrate into the EU require updating the professional contents of the design education to meet the modern economic, social and art-cultural standards. In this regard, there is an actual urgent need for the innovational implementation of the modern lighting technologies, as analogues to the best works of the foreign light design masters.

Highly professional light design, as a part of modern Ukrainian society, can, to our mind, make Ukraine closer to the worldwide community and advocate the Ukrainian traditions and originality on the new aesthetic and technical levels.

Task formulation. In scientific literature, we see a number of works that represent basic matters of the lighting art design. For example, [1] represents the definition of the theoretical basis and application methods for the light installations in the compositional image design of the urban space; [2, 3] represent the light design research from the positions of the space organizing concept-making factor.

Pic.1. Pouring lighting of the building [5].

The monograph by V. Abyzov [4] represents the evolutionary development of the architectural-building systems, the creation of their modern design and improved classification, the definition of the formation and development principles.

The scientific works of the above-mentioned authors show different approaches to the understanding of the design process (including lighting) in the artistic component system. Nevertheless, not a single complex research in Ukrainian scientific literature has represented the light design in the context of the modern scientific ideas about the methods and the means of the technical lighting implementation in the interior and landscaping design.

We thoroughly describe the positioning of light technique basis as light-technical design means in [5, 6]. In this mate-

rial, following our research, we represent the most important, separate, to our mind, aspects of the landscaping lighting design.

The results. Before defining the basic landscaping lighting types, it is necessary to define the following backlighting types:

- general-pouring light;
- accenting backlighting;

With the right balance between the pouring light and the lighting emphasis, it is possible to reach high artistic qualification of the lighting design, highlight the main elements and the focal points of the picture, and form smooth transitions to the secondary elements.

There are following landscape lighting types [5]:

- general lighting;
- architectural lighting;

Pic. 2. Local lighting of the building [5].

- plant elements backlighting;
- water objects backlighting.

General lighting.

Area light design using skillfully chosen and placed lighting devices (different in construction and design lamps, spotlights, pendant lamps, sconces, decorative supports, bollards, etc.) highlights the planning, the location of the playgrounds, walkways, alleys and access roads.

Exterior lighting.

The effective light design can highlight the advantages of the building's architecture, separate elements, wall and roof facture, emphasize the beauty and originality. The designer picks elegant

and beautiful house lighting devices, mounts them on the walls and awning of the building, and sets them on the ground, attempting to combine different lighting types.

We use the architectural building lighting to create the original looks, to show the architectural object or to highlight a certain part of the building under the necessary angle. The professional installment of the light-technical equipment allows making any building the center of attention.

During the architectural lighting design, we consider: first, architectural form, construction, proportions; second, the transition type from one architectural component to another; third, the color. This is a difficult engineering task.

Pic. 3. Hidden lighting of the building [5].

Nevertheless, using the modern technological achievements, we can turn almost any idea into reality.

The artistic lighting of the buildings requires the professional approach and high-quality lighting equipment. Modern devices allow the creation of the painting formation on the building walls, a unique sensory backlighting and dynamic lighting. It is also possible to change the direction, intensity and color saturation. Such technologies enliven the buildings; fill their exterior surfaces with plethora of the living images and objects.

There are three well-known main building lighting methods [5]:

1. *Pouring lighting* used to light the whole building and applied to light large, mostly non-residential, objects. Using the powerful spotlights, placed on the ground or nearby objects, streetlights, we illuminate the building or the particular facades to demonstrate the general appearance of the building. This architectural lighting is for emphasizing the form of the object, highlighting the original details. Pouring lighting particularly befits churches and cathedrals, the places not

teeming with activity in the evening and at night (see pic.1).

2. *Local lighting*– the lighting equipment illuminate separately the most pronounced parts of the exterior and highlight the structure of the building. Local lighting is possible due to the directed light spotlights systems, located directly on the building exterior. Designer use the lighting to illuminate balconies, perches, balustrades and friezes (see. pic. 2).

3. *Hidden lighting* is relatively new lighting type. The lighting systems do not illuminate the surface of the building; instead, they create a personal light picture that can repeat the architecture of the building, as well as create decorative compositions on the building.

Plant elements lighting.

Landscaping design is impossible without the plants that also gain a lot with the direct lighting. Trees, shrubs, flowers, lawns and flowerbeds can «shine» in the new light under the right light design. The designers pick the light sources, their height, power and direction, while con-

Pic. 4. Bangkok Fire Park [5].

sidering a number of the circumstances: the size and the shape of the plants, the facture oft the trunks and the leaves, their light absorption and seasonal change.

Water objects lighting.

Landscaping design literally changes the looks when designers use the water objects lighting: natural and artificial ponds, waterfalls, streams, lakes, fountains and pools. Although the landscaping design of the water objects is the most difficult due to certain technical requirements, but with the right approach, this design creates marvelously beautiful objects.

Trees, shrubs and flowerbeds lighting techniques

Depending on the purpose and considering the season, designers use different lighting equipment that can recreate the

form and natural color as exactly as possible to illuminate plants. Specialists recommend illuminating individual trees, shrubs and flowers also groups of plants with the incandescent lamps or the mercury lamp highlights. Mercury lamps give the nice turquoise color to the leaves. It is possible to use the ability of the different light sources to give their own unique effect in order to create new interesting color compositions. For example, we can illuminate one tree group with mercury lamps, another with incandescent lamps, and the flowers with luminescent lamps.

Designers place the lamps under the crown, on the trunk or on the ground under the crown besides the tree or the shrub to illuminate them. The first and the second lighting methods are effective for the illumination of the plants and the

trees. It creates the illusion of the plants glowing from the inside and, at the same time, positions them clearly on the background of the dark edifice or the sky. Lighting from below is good for emphasizing the shapes of the trees.

We use incandescent lamps to illuminate autumn shades of red and yellow. In winter, it is a good idea to illuminate the snow-covered tree branches with the color light sources or with the technique of lighting the deciduous trees by the ray of light from the background. The ray becomes a kind of base, which emphasizes the outlines of the branches with the thin dark silhouettes. The rays of light directed upwards are good for illuminating white birch trunks.

In the park environment, we should correctly interchange the most important light-emphasized nodes (entrances, central squares, architectural dominants etc.), the most beautiful plant life, shaded massifs and lawns (obscuring the less important parts). We should also create colorful and volumetric contrasts, because the contrast is in the basis of the visual perception. The side lighting of the separate most striking trees or tree groups, on the dark green massif background, is very interesting. In some cases, the designer benefits from completely illuminating the small tree, in other, from creating one or few colorful bright spots on the crown of the big tree.

From the experience, we know that the LED and mercury lamps are good for lighting the trees. 8-12 m high trees require at least 2-3 spotlights.

Decorative lighting of the flowerbeds has the distinct characteristics. The pour-

ing lighting is the main in illuminating the flowers and the lawns. The correct selection of the light source spectral composition, considering the flowerbed color, is very important. Generally, white light illuminates the flowerbeds to prevent the distortion of the natural plant color. Sometimes, in order to emphasize the color of the flowers, the designer uses light sources of the same tonality (sodium for the red color spectrum, mercury for the blue spectrum). Moreover, in any case the illumination level must provide the normal color perception of the plants. For the lighting of the flower gardens, flowerbeds and lawns, specialists recommend mushroom-shaped, umbrella-shaped, bell-shaped lamps and LED floor lamps, placed on 1.5-1.8 m height.

We use the outline lighting to illuminate the trees with the interesting crown shape and the park edifices with a curious silhouette, for example, the attractions, park entrances etc. Light lines and gas tube writings may play a role.

To illuminate the volumetric edifices, obelisks, decorative sculpture, separate trees and shrubs the specialists also use the directed light sources – spotlights on the low supports, in the ground or in the special concrete slots. It is very convenient to illuminate of the trees, bordered by the dense low shrubs that hide the spotlight from the public.

The standards of the light sources placement inside the building are especially high during the lucid illumination of the modern architecture. The light sources have two functions: utility (interior lighting) and architectural – creating

Pic. 5. Munich Olympic Park [5].

the exterior light appearance of the building or the whole complex.

For the sliding ray lighting, designers use the light sources, placed directly on the object or in its close proximity.

Modern glass pavilions that function as giant lamps in the evening are widespread in the parks. The pavilions look especially beautifully near the water, when the surface, reflecting brightly lit building, emphasizes the contrast and the color play accompanied by the bright water reflections.

A prominent example of such lighting is the 70000 square meters dome, built out of steel wires grid and transparent plastic plates over the Olympic Stadium in the Munich Olympic Park. The dome becomes a giant lamp in the evening (see. pic. 5).

Despite the giant size, the dome gives the impression of lightness, emphasizes the spatial design of the complex, defining the architectural appearance. The lighting cover of the bold architectural forms rises to the sky. The forms, emphasized by the dark background of the mountains and sky, surround the Olympic square with the flags of the Olympics participating countries in a semi-circle,

creating a unique fantastic picture. On the southern side there is a vast surface of the artificial lake with the snow-white fountain streams and a picturesque hill with illuminated multicolored shrubs.

During the green area lighting design, we should pay great attention to the developing and creating attractive forms of the lamps (lights supports) that should be proportional and harmonically blend with architectural environment not only in the evening, but also during the daytime, when they become small architectural forms. The supports should be light and elegant, they should harmonically fit into the natural environment.

For the maximal effect of the plant life lighting, it is necessary to clearly realize certain basic properties of the plants. Foremost, they are the textural qualities of the trunk, the branching, the shape of the leaves, the seasonal colors, the thickness, the transparency of the crown, the shape and the color of the bloom, the growth rate of the plant. We select the lighting techniques using these properties.

If a tree has a thick, non-transparent crown, then the lamps should be on some distance from it in order to provide

the pouring lighting of the crown from outside. If the crown is transparent, the lamps should be at the immediate proximity and they should shine inside the crown, providing the glowing of the leaves. Highlights with the concentrating optics illuminate high cone-shaped trees (firs, cypresses) from 5-10 m distance. Spot devices are good for illuminating palm trees. During the illumination, one device emphasizes the structure of the trunk and the other devices illuminate the crown.

Illuminating the round-shaped trees with thick crowns (magnolia for example), it is possible to move the lamps a considerable distance from the tree. If we need to provide the view from different sides, the difference between the light rays of the lamps should be less than 35 degrees vertically to prevent the blinding effect: if it is not necessary, the direction of the light rays may be more horizontal. There is no need for the direction angle limitation if we use shrubs and small trees to screen the lamps. However, we must prevent the bright spots (hotspots) from

the appearing on the leaves. Such spots may cause maintenance difficulties, especially in our new gardens; it may result into reconfiguration or rearrangement of the lighting equipment. An ideal solution may be the application of the lamps with the adjustable height. Sometimes the illumination of the whole crown is impossible (certain Mediterranean, coniferous trees). In this case, the alternative solution is illuminating the lower part of the crown.

Deciduous trees of the middle area, for example, oaks, sometimes have a vast huge crown. The illumination of such crown sometimes requires a large number of lamps.

Tree growth in the garden is a serious problem for the landscaping lighting system and causes seasonal maintenance. Except cleaning, readjustment, relocation of the lamps, sometimes it is necessary to remove the plants that hinder the work of the lighting system. During the system installation, it is necessary to plan a cable reserve in order to simplify the possible relocation of the lighting equipment. In

Pic. Decorative tree lighting [5].

this case, it is advisable to use of the built-in lamps (uplights) for the older garden. In younger gardens, it is more efficient to use the low-voltage lighting systems with the lighting equipment on the spikes, which are easier to transport (due to electricity cables being closer to the ground).

In the most cases, while illuminating the trees, specialists use the lighting from below due to the obvious reason of the simple lamp placing process, but the lighting from above may give results that are more interesting. The lighting from above provides a more natural-looking lighting – the plants look like they would during the daytime, while with the lighting from below causes light and shadow to switch places. The lighting from above creates the lesser general contrast, because it illuminates the horizontal ground surface that is bigger in radius, creating a better balance and emotional impression. Besides, with

the lighting from above the viewer sees the details and seasonal plants colors more clearly. The major problem of the lighting from above is the absence of the ground to place the lamps. Except the buildings, the trees themselves can perform this task. Placing the lamps on the trunks and the branches of the high trees allows combining the lighting techniques, giving the designer an additional creative freedom.

The distance between the device and the object determines the definition of the highlighted texture. The closest approximation provides the maximal effect. Such technique is very efficient while illuminating the shrub hedges.

Conclusions. Hence, light design is the creation of the multilevel systems of the different lighting devices that simultaneously solve functional, aesthetical and emotional tasks according to the purpose of the object. It is hard to find the area of

the objective world, where the lighting has no essential; meaning.

Light designers work with the subject of the lighting use to create the desired psychological and aesthetic effects. Light designers are the ones who deal with the aesthetic use of the lighting on the professional level. Still, each designer should understand that the people, meant to perceive his or her creation might do it only due to a certain lighting. The nature of the lighting directly influences the nature of the perception. Therefore, no designer can be indifferent towards the light design matters. One should remember that in order to create a certain light effect one must aptly use the appropriate technical devices. Thus, the designer should know at least the beginner technical basis of the artistic light application.

References

1. Klishch, O. A. Svitlova instalyatsiya yak zasib kompozytsiynoho formuvannya obrazu mis'koho prostoru: dys.... kand. arkhitektury, nauk: spets. 18.00.01 «Teoriya arkhitektury, restavratsiya pam'yatok arkhitektury» / Klishch Oksana Andriyivna ; Natsional'nyy universytet «Lvivs'ka politekhnika», Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. – Lviv, 2016. – 226 s. [in Ukrainian]
2. J. Paul Guyer. Introduction to Interior Lighting Design. Continuing Education and Development, Inc. 9 Greyridge Farm Court Stony Point, 2010. – 33 p.
3. Kevin Kelly. Interior lighting design. A Student's Guide. KK/KO'C 97. – 128 p.
4. Aby'zov V. A. Teoriya rozvy'tku arkhitekturno-budivel'ny'x sy'stem / Vady'm Adil'ovy'ch Aby'zov. – K.: Vy'd-vo KNU-KIM, 2009. – 240 s. [in Ukrainian]
5. Chy'rchy'k S. V. Svitlody'zajn: [navch. posib.] / S. V. Chy'rchy'k. – K.: DP «Vy'd. dim «Personal», 2016. – 160 s. [in Ukrainian]
6. Chy'rchy'k S. V., Griffen L. O. Osnovy'svitlotekniky' dlya dy'zajneriv: [navch. posib.] / S. V. Chy'rchy'k, L. O. Griffen. – Chernigiv: Vy'd. Lozovy'j V. M., 2012. – 184 s. (gry'f Ministerstva osvity' i nauky', molodi ta sportu Ukrainy' #1/11-1867 vid 13.02.12). [in Ukrainian]

THE ANALYSIS OF AVERAGE VALUE OF THE MAIN CLIMATIC ELEMENTS

J.Ishchanov

Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers

Abstract.

The article analyzes the data from the meteorological stations at the lower of the Amu Darya delta.

Key words: climate, temperature, relative humidity, frosts, delta.

The climatic conditions in the lower reaches of the Amu Darya, in its delta, differ in some features. On the one hand, the northern position of the delta region influences the climate in the delta of the Amu Darya, and on the other hand, the proximity of the Aral Sea softens the consequences of the northern position and, as a result, a warmer and humid climate is observed in the delta than it is possible it would be expected.

In view of this, and taking into account that the land in the delta is of great importance in the irrigation construction in the Amu Darya basin, it seems neces-

sary to investigate the climatic features of the delta in more detail.

The Amu Darya delta lies between the parallels 41°20' and 43°40', thus occupying more than 2 degrees of latitude.

Meteorological observations in Petro-Aleksandrovsk, located in the southern part of the delta, at latitude 41°28', characterize only the upper delta region, Khorezm oasis.

To disseminate the results of meteorological observations in Petro-Aleksandrovsk to the area of the lower delta, which lies 140-200 versts to the north, it is necessary to introduce some corrections.

Table-1.
Monthly Normal Mean Temperatures

Station	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Year
Kunya-Urgench	-6,0	-3,3	3,9	12,9	20,7	24,6	27,0	25,0	19,0	10,7	3,8	-2,2	11,3
Nukus	-6,5	-3,9	3,7	12,9	20,6	24,5	26,8	24,6	18,8	10,5	3,3	-2,8	11,0
Chimbay	-7,5	-5,1	2,9	12,4	20,4	23,8	26,3	23,8	18,4	9,9	2,8	-3,4	10,4
Khiva [3]	-7,5	-1,7	1,3	13,5	21,8	26,8	27,0	23,5	18,1	10,4	5,2	-2,1	11,4

Table-2.
Normal timing of the end and beginning of frosts and the duration of the frost-free period

Station	The last frost	First frost	Frost-free period
Kunya-Urgench	31 March	21 October	204 days
Nukus	3 April	18 October	198 days
Chimbay	5 April	16 October	194 days

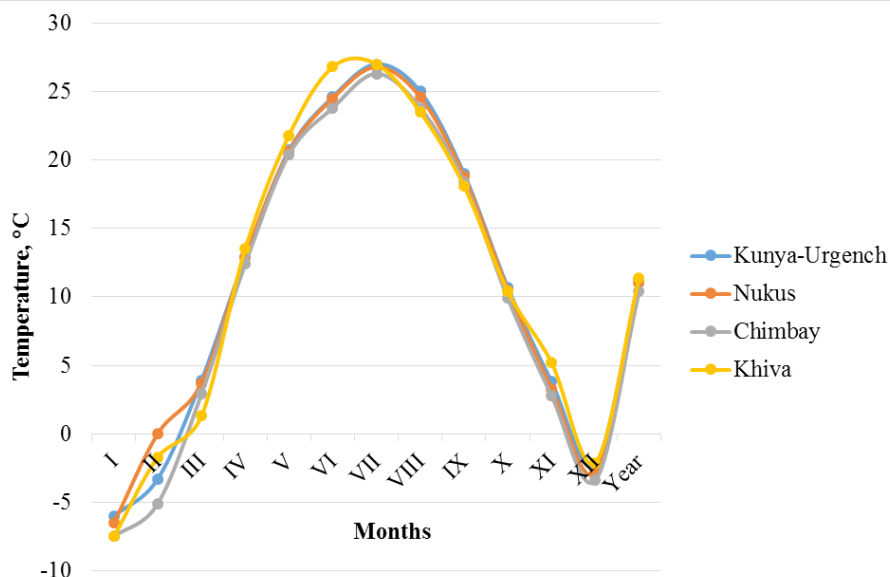

Figure-1. Average monthly temperatures of stations

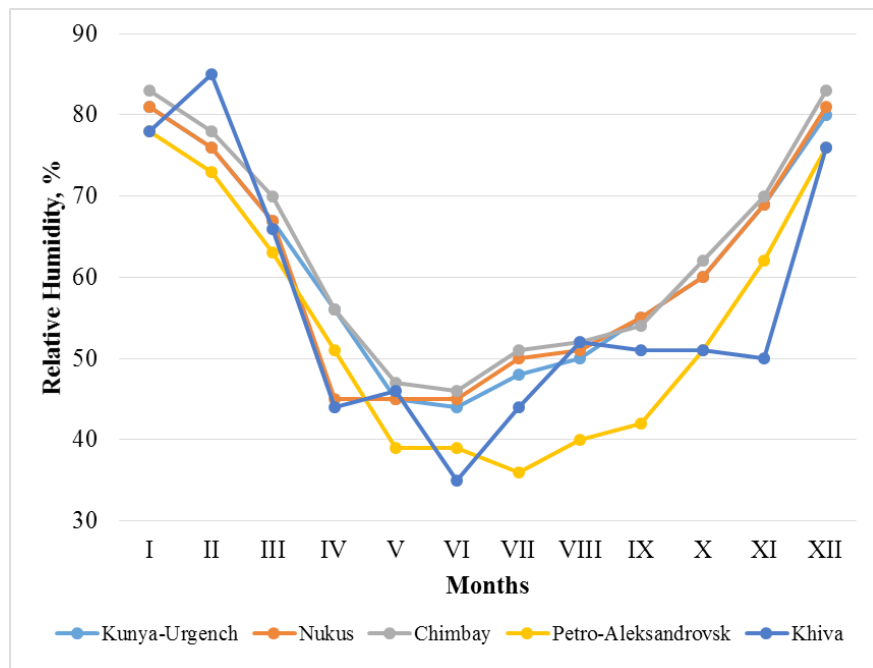

Figure-2. The Average Relative Humidity of Stations.

Table-3.

The Average Relative Humidity in percent.

Station	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Kunya-Urgench	81	76	67	56	45	44	48	50	55	60	69	80
Nukus	81	76	67	45	45	45	50	51	55	60	69	81
Chimbay	83	78	70	56	47	46	51	52	54	62	70	83
Petro-Aleksandrovsk	78	73	63	51	39	39	36	40	42	51	62	76
Khiva [3]	78	85	66	44	46	35	44	52	51	51	50	76

Meteorological observations in the northern part of the delta-in Chimbay, Nukus and Kunya-Urgench, were conducted for a short time, insufficient to determine the normal values of climatic elements, why those for certain delta climate elements were determined by introducing corrections to observations in Petro-Aleksandrovsk. [1]

Without going into the details of the methodology for calculating the corrections, we give the results of the studies with respect to the average monthly temperatures, the beginning and the end of frosts and relative humidity for the fol-

lowing places: Kunya-Urgench, Nukus and Chimbay. [2]

The average annual precipitation in the delta is less than 100 millimeters.

References

1. V.V. Zinserling. Irrigation in the Basin of Amu Darya, Part I: General Conditions of Irrigation (General Information, climate, water Resources, extension of lands suitable for irrigation, agriculture. Moscow, 1924.
2. N.A. Korostelev. Climate of the Amu Darya delta. Petrograd, 1920.
3. According to the Uzhydromet Center of the Hydrometeorological Service of Uzbekistan.

УДК: 616.36-002-053.8.2

РАСПРОСТРАНЁННОСТЬ ИНФЕКЦИЙ HCV В РАЗЛИЧНЫХ ГРУППАХ ДЕТЕЙ И ВЗРОСЛЫХ

Бобоев М.М, Мадумарова М.М

Андижанский государственный медицинский институт

РЕЗЮМЕ

Установлен объём распространения ВГС и его генотипов среди здоровых детей и взрослых, а также выявлены разные группы риска заболеваемости вирусным гепатитом, проживающих в гиперэндемической зоне Ферганской долины.

Выявлена высокая частота обнаружения анти-ВГС. Высокий уровень носительства отмечен в группах больных реанимационного отделения и кадровых доноров.

Ключевые слова: вирусный гепатит, маркер, донор, генотип.

SPREAD OF HCV INFECTION AT DIFFERENT GROUP OF CHILDREN AND ADULTS.

Boboyev M.M, Madumarova M.M

Resume

The volume of VHC and its genotypes spread among healthy children and adults are established, as well as various groups of risk of sickness with virus hepatitis at people living in the hyper endemic zone of Fergana valley were determined.

High rate of revealing anti-VHC has been found. High level of carrier was marked at groups of patients in resuscitation department and the cadre donors.

Keywords: vital hepatite, marker, donor, hepatite

ВВЕДЕНИЕ

Во многих регионах мира складывается неблагоприятная ситуация по парентеральным вирусным гепатитам (ВГ). По данным ВОЗ, в мире количество инфицированных вирусом гепатита С (HCV) составляет не менее 500 млн. человек, при этом более 170-200 млн. из них являются больными хроническим гепатитом С (ХГС) (5,6,7).

Маркеры HCV – диагностированы у 1-3% населения земного шара. В США HCV инфицировано более 4 млн. человек. Эпидемиологическая ситуация по вирусному гепатиту С в Узбекистане также не спокойная (1,23*4,7). Страдающие HCV – инфекцией являются основной причиной развития хронического гепатита, цирроза печени и гепатоцеллюлярной карциномы. При этом в 60-

70% случаев и более исходны данной инфекции, развивающиеся в поздние сроки (спустя 15-25 лет после инфицирования) являются причиной смерти больных. Отсутствие до сих пор специфической профилактики гепатита С, известные сложности лечения определяют сложность и актуальность данной проблемы медицины (9,12,15).

ЦЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЯ.

Установление широты распространения ВГС и его генотипов среди здоровых детей и взрослых, а также разных групп риска в г. Андижане относящиеся, как и вся Ферганская долина к гиперэндсмитической зоне по заболеваемости вирусными гепатитами.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЯ.

Под наблюдением находились 977 человек (570 взрослых и 402 детей) составляющие 4 группы. В I группу вошли 260 практически здоровых детей в возрасте от 1 до 14 лет организованные в детские ясли, сады и школы. 2-ю группу составили 104 практически здоровых взрослых, в возрасте 18-50 лет. 3-ю группу составили 471 кадровые доноры постоянно сдающие кровь в станцию переливания крови, г. Андижана. В 4-ю группу вошли 142 детей – пациенты реанимационного отделения, находящиеся там с тяжелыми формами ОКИ, сепсиса и других заболеваний. Обследованные дети и взрослые в указанных выше группах отрицали в анамнезе перенесенные парентеральные вирусные гепатиты.

У всех наблюдаемых наряду с общеклиническими обследованиями проведенного стандартного набора лабораторных исследований, определяли антитела к гепатиту С (анти- HCV) методом иммуноферментного анализа (ИФА)- 3 поколения.

С целью изучения распространения различных генотипов ВГС в г. Андижане была проведена индикация РНК ВГС методом RT-PCR в сыворотках крови, положительных на анти ВГС с последующим генотипированием выделенных образцов РНК ВГС (лаборатория НИИ иммунологии г.Ташкент). Исследовано 80 образцов по 20 образцов с каждой обследованной группы.

РЕЗУЛЬТАТЫ ОБСЛЕДОВАНИЯ И ИХ ОБСУЖДЕНИЕ.

Результаты исследования показали, что в I- группе практически здоровых детей анти HCV обнаружены у 14 (53%) а среди обследованных здоровых взрослых у 7 (6,6%).

Среди кадровых доноров анти HCV выявлены у 90 лица среди больных реанимационного отделения, относящиеся к группе высокого риска анти – HCV выявлен больше всех у 36(25,3%).

Результаты изучения генотипов ВГС показали, что наибольшее разнообразие генотипов ВГС отмечены в группе пациентов реанимационного отделения, где у 70,0% выявлен генотип 1 и почти равномерно выявлялись генотипы 1a, 2a, 3a (соответственно: 10,5; 8,5 и 11%). А среди кадровых доноров генотип 1b выявлен в 80,0%, генотипы 1a соответственно – 9,5 и 10,5%.

Среди здоровых детей и взрослых были выявлены только 2 генотипа. Преобладающим генотипом у них был 1в (80,0% и 90,0% соответственно). Генотип 1а встречался реже (20,0 и 10% соответственно).

ВЫВОДЫ.

1. У пациентов с риском парентерального инфицирования выявлена высокая частота обнаружения анти – ВГС.

2. Наиболее высокие показатели выявляются у часто болеющих детей, пациентов реанимационного отделения, взрослых кадровых доноров и сравнительно низкие у практически здоровых детей и взрослых.

3. Высокий уровень носительства и многообразие генотипов ВГС объясняется множественностью источников инфекции, проведенными у них большого количества парентеральных манипуляций, включая переливания крови и ее препаратов по сравнению с группами практически здоровых детей и взрослых.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абдукаримова Н. А. Частота инфицирования гепатита С различных групп населения. //Мед. журнал Узбекистана – 2000.-№3.-С. 20-22.
2. Азимов Ш.Т., Даминов, Т.А., Комилов А.И. Клиническая характеристика циркулирующих генотипов вирусного гепатита С у детей. //Мед. Журнал Узбекистана – 2000. – №4. – С. 13-14.
3. Бабаходжаев С.Н, Ахмедом Х.Ю., Гулямов Н.Г., Хайитов Р.Х. Частота выявления маркеров HBV, HCV и Hiv у доноров крови различных регионов Узбекистана. //Инфекция, иммунитет и фармакология. – 2006. – №5. – С. 72-73.
4. Даминов Т.А, Азимов Ш.Т. Генотипы гепатита С у детей. //Материалы VU-съезда гигиенистов, санитарных врачей, эпидемиологов и инфекционистов Республики Узбекистан. – Т. – 2000. – С. 188
5. Лобзин Ю.В, Жданов К.В, Волжанин В М., Гусаев Д.А. Вирусные гепатиты клиника, диагностика, лечение – СПб., 2003. '
6. Михайлов М И. // Вирусные гепатиты Достижения и перспект.: Информ Бюл. – 2001. -№2 (12). С. 8-18,
7. Мусабасв И К, Мусабаев Э.И. Гепатит С. Т. – 2000. – С. 145.

МОРФОФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В НЕЙТРОФИЛАХ ПЕРИФЕРИЧЕСКОЙ КРОВИ ПРИ ВИРУСНОМ ГЕПАТИТЕ «В» У ДЕТЕЙ

Бобоев М.М, Мадумарова М.М

Андижанский Государственный медицинский институт

АКТУАЛЬНОСТЬ

Между лейкоцитами периферической крови и печенью в физиологических и патологических условиях существует тесная взаимосвязь. Состояние метаболизма лейкоцитов периферической крови может отражать степень нарушения обменных процессов в организме.

ЦЕЛЬ ИССЛЕДОВАНИЯ

Изучить морфофункциональные изменения ферментов в нейтрофилах периферической крови при вирусном гепатите у детей.

МАТЕРИАЛЫ И МЕТОДЫ

У 88 детей больных ВГВ была одновременно исследована активность СДГ, ЛДГ, Г-6-ФДГ и α -ГФДГ, которые связаны с разными видами обмена – гликолизом, синтезом жирных кислот, пуринов, пиримидинов, холестерина, стероидов.

Обследования больных проводились на фоне общепринятой базисной терапии с учетом степени тяжести течения и периода болезни. Диагноз установлен на основании клинико-эпидемиологических, биохимических и серологических данных. На ИФА определялись HBsAg, HBcAg, анти – HBc IgM и анти – HBc, на ПЦР определены ДНК HBV.

РЕЗУЛЬТАТЫ

Результаты проведенных цитохимических исследований сопоставлялись с данными обследования 50 здоровых детей, служивших контролем. В разгаре заболевания (I-II декада) отмечено изменение активности ферментов в зависимости от тяжести течения ВГВ. При легкой форме ВГВ (у 15 – 17%) выявлено повышение активности ЛДГ, Г-6-ФДГ и α -ГФДГ, при одновременном понижении активности СДГ ($P < 0,001$). При среднетяжелой форме заболевания (у 46 – 52,2%) и особенно при тяжелых формах (у 11 – 12,5%) наблюдается статически достоверное угнетение активности СДГ и Г-6-ФДГ и α -ГФДГ ($P < 0,001$). Наряду с этим возрастала активность ЛДГ.

Стойкое и глубокое снижение активности дегидрогеназ (менее 50% от контроля и даже до нулевого уровня) было выявлено у 6 больных (6,8%) с фульминантной формой ВГВ, осложнившейся ОПЭ.

Полное подавление дегидрогеназной активности в нейтрофилах (до 0) отмечено в случаях, закончившихся летальным исходом (у 4-х детей). При угасании клинических симптомов (III – IV декада) выявлена тенденция к повышению активности СДГ, α – ГФДГ, Г-6-ФДГ и снижение – ЛДГ ($P < 0,05$). В период

реконвалесценции (V – VI декада) данные показатели приближались к границам нормы, а к VII -VIII декаде – нормализовалась активность ЛДГ.

Сопоставляя полученные данные, можно сделать заключение, что при ВГВ резко нарушается аэробный путь превращения углеводов (СДГ), страдает α -глицерофосфатный (а -ГФДГ) и пептозофосфатный (Г-6 – ФДГ) шунты, а также компенсаторно, в силу принципов обратной функциональной связи активизируется гликолиз (ЛДГ). Это свидетельствует о резких сдвигах энергообмена, приводящих к накоплению лактата и метаболическому ацидозу, стойкому снижению активностидегидрогеназ – прогностический неблагоприятный показатель течения ВГВ.

ОБСУЖДЕНИЕ

Таким образом, состояние метаболизма лейкоцитов периферической крови может отражать степень нарушения обменных процессов в организме. Изученные цитохимические тесты, отражающие течение ВГВ могут быть использованы для оценки степени тяжести заболевания и эффективности проводимой терапии и прогноза заболевания.

Выраженные сдвиги в метаболизме нейтрофилов периферической крови выявлены при ВГВ. Нормализация показателей метаболизма нейтрофилов отмечена лишь к 5-6 й декаде заболевания, явно отстающая от темпов клинического выздоровления, и главным образом при легкой форме болезни. Низкий уровень МП О, КБ, Г -6-ФДГ при относи-

тельно удовлетворительном состоянии является прогностическим неблагоприятным критерием, указывает на нарушение процессов восстановления важного звена в единой цепи неспецифической резистентности организма.

Результаты исследования НСТ – теста у детей больных ВГА и ВГВ, независимо от степени тяжести заболевания, как в разгар заболевания, так и в период реконвалесценции не превышали контроля ($P>0,05$). При наличии у больных ВГА и ВГВ с сопутствующей патологией (хронический бронхит, ринит, лакунарная ангина, пневмония, остеомиелит, пиелонефрит), осложнившие течение болезни, выявлено статистически достоверное повышение НСТ – теста ($T^*<0,001$) в разгар заболевания с последующим снижением показателей в период реконвалесценции.

ВЫВОДЫ

1. На основе полученных данных можно предположить, что изменения метаболизма нейтрофилов обусловлены инфекционно – токсическим влиянием, действием возбудителя на мембраны и органоиды клетки.
2. Изученные нами тесты характеризуют состояние важного метаболического звена, с которым связаны защитные бактерицидные функции нейтрофилов.
3. Они могут служить дополнительными критериями оценки степени тяжести течения и эффективности проводимой терапии, имеют определенное диагностическое и прогностическое значение.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абдукаримова Н. А. Частота инфицирования гепатита С различных групп населения. //Мед. журнал Узбекистана – 2000.-№3.-С. 20-22.
2. Азимов Ш.Т.,Даминов, Т.А..Комилов А.И. Клиническая характеристика циркулирующих генотипов вирусного гепатита С у детей. /Мед. Журнал Узбекистана – 2000. – №4, – С. 13-14.
3. Бабаходжаев С.Н, Ахмедом Х.Ю., Гулямов Н.Г., Хайитов Р.Х. Частота выявляемости маркеров HBV, HCV и HiV у доноров крови различных регионов Узбекистана. //Инфекция, иммунитет и фармакология. – 2006. – №5, – С. 72-73.
4. Даминов Т.А, Азимов Ш.Т. Генотипы гепатита С у детей. //Материалы VU-съезда гигиенистов, санитарных врачей, эпидемиологов и инфекционистов Республики Узбекистан. – Т. – 2000. – С. 188
5. Лобзин Ю.В, Жданов К.В, Волжанин В. М., Гусаев Д.А. Вирусные гепатиты клиника, диагностика, лечение – СПб., 2003. '
6. Михайлов М И. // Вирусные гепатиты Достижения и перспект.: Информ Бюл. – 2001. -№2 (12). С. 8-18,
7. Мусабасв И К, Мусабаев Э.И. Гепатит С.Т. – 2000. – С. 145.

МЕХАНИЗМ ОБРАЗОВАНИЯ РАДИКАЛОВ АЛИФАТИЧЕСКИХ АМИНОКИСЛОТ В ФОТОРЕАКЦИЯХ С УЧАСТИЕМ ТРИПТОФАНА

Костиков А.П.

доктор физико-математических наук

Донбасский государственный педагогический университет

Исследованы фотохимические продукты, образующиеся в водном растворе триптофана с алифатическими аминокислотами при 77К. Показано, что вклад радикалов триптофана в оптические спектры поглощения при больших концентрациях аминокислот отсутствует. Это объясняется сенсibilизированным характером фотореакций, при котором энергия возбуждения триптофана расходуется на диссоциацию молекул окружения без предварительной фотоионизации хромофора. Обсуждается механизм таких фотореакций.

Ключевые слова: фотофизика, фотохимия, триптофан, аминокислоты, пептиды.

Keywords photophysics, photochemistry, tryptophan, amino acids, peptides.

В результате работ разных авторов [1] были сформулированы основные представления о механизме образования радикалов аминокислот при действии УФ-излучения. Основой для интерпретации данных по УФ индуцированному образованию радикалов в белках служат эксперименты с модельными системами. В качестве таких моделей, в частности, используются растворы аминокислот и пептидов, содержащие ароматическую аминокислоту, как правило, триптофан. Первичным фотохимическим актом считается фотоионизация триптофана с образованием его катион-радикала и эжектированного электрона. Все остальные продукты образуются в результате взаимодействия первичных фотопродуктов с окружающими молекулами.

Однако существуют данные, которые не согласуются с такими представлениями. В данной работе основное внимание было уделено именно таким результатам. В фотохимии известно представление о сенсibilизированных реакциях, в которых фотосенсibilизатор является посредником фотопревращений соседних молекул, при этом сам сенсibilизатор остается неповрежденным.

По нашим предварительным результатам такие механизмы могут происходить и в растворах триптофана с другими аминокислотами. Целью данной работы было выполнить соответствующие эксперименты с использованием методов оптической спектроскопии и ЭПР, найти условия для регистрации продуктов фотосенсibilизированных превра-

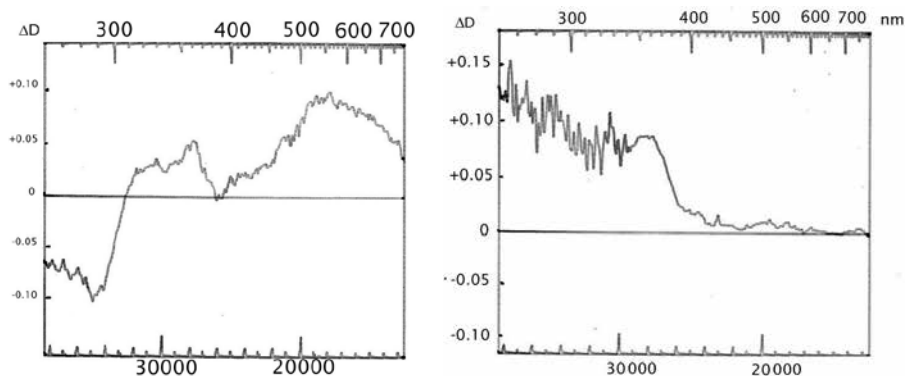

Рис.1. Изменение спектров поглощения триптофана (10-2 М) в замороженном водном щелочном растворе после 20 сек облучения УФ светом (левый рисунок) и раствора, содержащего глицин 2 М) после 100 сек облучения УФ светом (правый рисунок). Шкала длин волн показана сверху, внизу показаны волновые числа.

щений исследуемых молекул и получить характеристики таких продуктов.

Материалы и методы.

В работе использованы L-триптофан, глицин и аланин. В качестве растворителей использовались дистиллированная вода и смесь вода-этиленгликоль. Растворы наносили на кварцевую подложку (толщиной слоя 0,05-0,1 мм), замораживали до 77K и помещали кварцевый оптический криостат с жидким азотом. Для измерения спектров поглощения использовали модифицированный спектрометр "Specord UV-VIS", управляемый измерительно-вычислительным комплексом. Спектры флуоресценции измеряли с помощью флуороскопа, аналогичного описанному в [2]. Спектры Электронного Парамагнитного Резонанса (ЭПР) измеряли на 3-см радиоспектрометре отражательного типа. Образцы облучали фокусированным светом ртутной лампы высокого дав-

ления ДРШ-1000 через водный фильтр и систему светофильтров, выделяющих нужную спектральную область.

Результаты и обсуждение. На рисунке 1 представлены результаты, демонстрирующие характер изменения спектров поглощения образцов триптофана в разных условиях. На рисунке показаны разностные спектры (спектр после облучения минус спектр до облучения).

На левом рисунке представлены результаты эксперимента с водным щелочным раствором триптофана при 77K. Результаты, полученные в таких условиях, позволяли уверенно регистрировать уменьшение поглощения триптофана (280 nm) и одновременное появление спектров радикалов триптофана (300 – 370 nm), а также спектра гидратированных электронов [3, 4]. (широкая полоса с максимумом в области 550 nm). Представленные спектры хорошо согласуются с известными литературными

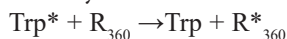
данными о фотоионизации триптофана в щелочных растворах [3].

На правом рисунке показан результат измерений с образцом, содержащим кроме триптофана алифатическую аминокислоту, глицин. Сравнивая спектры на левом и правом рисунках можно видеть, что в присутствии глицина появлялась новая полоса поглощения в области 360 нм. При этом в области 280 нм не уменьшалось поглощение триптофана. Это означает, что индольная группа триптофана в процессе облучения УФ светом в данном образце не повреждалась. После размораживания образца до комнатной температуры и последующего повторного замораживания спектр образца полностью восстанавливался, т.е. необратимых повреждений триптофана не происходило.

Увеличение полосы 360 нм по мере облучения полностью коррелировало с тушением флуоресценции триптофана и накоплением радикалов, регистрируемых методом ЭПР. После достаточно длительного облучения (до 20 мин) наблюдалось практически полное тушение флуоресценции и выход концентрации радикалов на предельный уровень. Отсутствие изменений спектра поглощения индольной группы триптофана при полном тушении его флуоресценции позволяет сделать вывод о том, что люминесценция тушится появившимися в окрестности неповрежденной молекулы триптофана радикалами с максимумом поглощения 360 нм. В самом деле, спектр флуоресценции трипто-

фана в водных растворах с глицином имеет максимум излучения около 325 нм, перекрывающийся с обнаруженной нами полосой поглощения радикалов с $\lambda_{\max} = 360$ нм.

Такое перекрывание обеспечивает высокую эффективность переноса энергии по индуктивно-резонансному механизму:

с последующей безызлучательной дезактивацией возбужденного состояния радикала R_{360}^* . Здесь символ '*' означает возбужденное состояние.

Полагая, что:

- все молекулы триптофана в нашем образце окружены молекулами алифатической аминокислоты
- радикалы R_{360} возникают в результате фотохимического акта в эквимольном с триптофаном количестве,
- каждый продукт R_{360} обеспечивает эффективную дезактивацию возбужденного состояния молекулы триптофана, в окрестности которой появился этот продукт
- можно оценить коэффициент экстинкции продукта R_{360} :

$$\varepsilon_{360}(R) = \frac{\Delta D_{360}}{D_{280}} \varepsilon_{280}(\text{Trp}) \cong 2500 \text{ M}^{-1} \text{ cm}^{-1}$$

Здесь D_{280} – оптическая плотность образца при 280 нм $D_{280} = 0.27$, ΔD_{280} изменение оптической плотности при 360 нм после длительного облучения, приведшего к полному тушению люминесценции триптофана, $\varepsilon_{280}(\text{Trp}) = 5600 \text{ M}^{-1} \text{ cm}^{-1}$ для триптофана.

Сопоставляя наши результаты, полученные методом ЭПР, и полученные при измерении спектров поглощения, можно предположить, что за полосу поглощения 360 нм ответственны радикалы дезаминирования алифатической аминокислоты.

Нужно отметить, что полоса с $\lambda_{\max} = 360$ нм наблюдалась нами в предварительных экспериментах, при облучении водных замороженных до 77К растворов триптофана с пептидами Ала-Гли и Ала-Гли-Гли. Аналогичную полосу в диапазоне длин волн 310 – 380 нм с коэффициентом экстинкции $\epsilon = 1000\text{--}2500\text{--}5600\text{ M}^{-1}\text{ cm}^{-1}$ ранее наблюдали другие авторы [1], которые приписали ее радикалам дезаминирования пептидов.

Интересно, что спектр, представленный на рис.1(справа) можно было наблюдать только для нейтральных растворов. Если к исследуемому раствору добавляли щелочь ($\text{pH}^3\ 9$), вместо спектра, показанного на рис. 1(справа) регистрировались спектральные изменения, представленные на рис.1(слева). Это свидетельствует о том, что происходила только фотоионизация триптофана, при этом гидратированные электроны не реагировали с молекулами алифатической аминокислоты, несмотря на ее очень высокую концентрацию (до 2 М). В спектре ЭПР также наблюдалась только синглетная линия, в которую давали вклад катион-радикалы триптофана и гидратированные электроны. Радикалы дезаминирования или декарбоксилирования алифатической аминокислоты в

этих условиях не наблюдались. Если в исследуемый раствор триптофана с алифатической аминокислотой добавлялась кислота или даже соль типа KCl, в спектре электронного поглощения и спектре ЭПР наблюдалась смешанная картина: можно было обнаружить изменение спектра поглощения триптофана и появление спектра ЭПР его катион-радикалов, а также обнаруживалась полоса 360 нм и спектр ЭПР соответствующего продукта.

Таким образом, представленные в этой работе данные позволяют сделать вывод о том, что в щелочной и кислой среде происходит фотоионизация триптофана, а в слабокислых и особенно в нейтральных растворах при 77К может проявляться другой механизм фотоиндуцированного образования радикалов. Детали этого механизма пока не ясны, однако его существенной особенностью является отсутствие каких-либо продуктов повреждения индольного кольца триптофана. Это следует из отсутствия спектра ЭПР радикалов триптофана.

Здесь нужно отметить, что можно говорить об отсутствии спектра ЭПР любых радикалов триптофана, поскольку не только катион-радикал TrpH^+ и индолильный радикал $\text{Trp}^\cdot$, а также и радикалы дезаминирования или декарбоксилирования боковой группы триптофана должны давать синглетный спектр ЭПР. Но вклад такого спектра мы не обнаружили в облучаемых условиях.

Косвенным подтверждением альтернативного фотоионизации механиз-

ма фотопроцессов в образцах, содержащих триптофан и алифатическую аминокислоту являются результаты наших работ [2,6–7], в которых сообщалось об обнаруженном эффекте обратимого светового тушения фосфоресценции при подсветке триптофана в триплетном возбужденном состоянии вторым источником света в области $T_2 \leftarrow T_1$ поглощения. Как оказалось, существенную роль в этом эффекте играет карбонильная группа либо самой молекулы триптофана, либо посторонней молекулы с такой же группой, оказавшейся в окрестности триптофана [8]. В частности, в наших экспериментах по наблюдению обратимого светового тушения фосфоресценции в образцах триптофана с глицином, обнаружилось, что для них эффект светового тушения фосфоресценции существенно выше, чем в образцах, не содержащих алифатическую аминокислоту. Нужно заметить, что эффект светового тушения фосфоресценции наблюдается при возбуждении $T_2 \leftarrow T_1$ переходов. В этих условиях радикалы в образце не появляются. Их появление удастся наблюдать, если длина волны излучения второго источника < 313 нм, что соответствует либо переходу на более высокий триплетный уровень молекулы $T_3 \leftarrow T_1$, либо возбуждению высоких колебательных подуровней состояния T_2 .

Заметим, что особая роль карбонильных групп в обратимом световом тушении фосфоресценции и в фотохимических реакциях представляет большой интерес для понимания генерации и гибели радикалов в белках.

Полученные результаты убедительно свидетельствуют о нескольких механизмах фотохимических реакций триптофана с алифатическими аминокислотами. Кроме хорошо изученных реакций фотоионизации триптофана можно наблюдать сенсibilизированное триптофаном образование радикалов аминокислот. Показана важная роль карбонильных групп самого триптофана или соседних алифатических молекул в механизме фотопроцессов с участием триптофана. Обсуждается роль высоких возбужденных триплетных состояний индольного кольца в фотофизических и фотохимических реакциях.

Литература

1. Каюшин Л.П., Грибова З.П., Азизова О.А. Электронный парамагнитный резонанс фотопроцессов биологических соединений. Москва: Наука, 1973. – 304 с.
2. Львов К.М., Кузнецов С.В., Костиков А.П.. Обратимое снижение интенсивности фосфоресценции триптофана при действии света в области триплетного поглощения при 77К. // Биофизика. 1993. – т.38, – с.568–573.
3. Hase H. Higashimura T., Sidei T.. Electronic spectrum of photoinduced transients in solution of tryptophan at 77K.// J.Phys.Soc. Japan.. 1967. – v.23, – p.658.
4. Пикаев А.К. Сольватированный электрон в радиационной химии. Москва: Наука, 1989. – 457 с.
5. Dillon J. The anaerobic photolysis of tryptophan containing peptides. //J. Dillon// Photochem. Photobiol. – 1983 – v.38 – p.37-39.
6. Kostikov A.P. Light induced deactivation of tryptophan phosphorescence in proteins. // Biophysical Journal. – 2003 – v.84 – p.500A.
7. Костиков А.П. Механизм обратимого фотоиндуцированного снижения заселенности триплетного состояния трип-

-
- тофана. // Международная научно-практическая конференция перспективные научные наработки /Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna (30.09.2017) – Warszawa: – 2017 p.12-18.
8. Костиков А.П. Роль карбонильной группы в обратимом фотоиндуцированном тушении флуоресценции триптофана и его аналогов.. // Международная научно-практическая конференция перспективные научные наработки /Międzynarodowa konferencja naukowo-praktyczna (30.09.2017) – Warszawa: – 2017 p.24-27.

ПОКАЗНИКИ ІМУННОЇ СИСТЕМИ ОСІБ З НАБУТОЮ КОРОТКОЗОРИСТЮ

Колесник Ю. І.

Аспірант кафедри біології людини та тварин (PhD)

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, Україна

У статті розглядається стан імунної системи людей з набутою формою короткозорості. Проаналізовано імунологічні показники різних ланок системного імунітету короткозорих осіб, визначено їх відмінності у порівнянні з практично здоровими людьми. Показано, що короткозорість супроводжується комплексом змін в імунній системі – формуванням тенденції до лейко- та лімфопенії, підвищенням вмісту фагоцитуючих клітин, зниженням рівня Т-лімфоцитів (за рахунок дефіциту Т-хелперів), збільшенням кількості В-лімфоцитів та активізацією їх імуноглобулін-продукуючої здатності, дисімуноглобулінемією (гіперпродукцією IgA і IgM та зниженням вмісту IgG).

Ключові слова: набута короткозорість, імунітет, вторинні імунодефіцити, дисглобулінемія.

Key words: acquired myopia, immunity, immunodeficiency, disimmunoglobulinemia.

Загальновідомо, що стрес, надмірне навантаження (фізичне та емоційне) постійно супроводжують сучасне життя людини та створюють тиск на загальний стан її здоров'я і імунітет, зокрема. Дослідженнями доведено, що під дією негативних чинників може втрачатися ефективність виконуваної людиною діяльності (трудової, навчальної, спортивної) [2], а зниження функцій імунної системи, імунорегуляторні розлади є факторами, які можуть провокувати виникнення та формування різних супутніх захворювань і патологій [4]. Короткозорість набутої форми, як один з найбільш розповсюджених патологічних станів на планеті, також супрово-

джується певними змінами в організмі людини, в тому числі і в імунній системі [3, 5-7]. Однак, питання імунного статусу короткозорих осіб вивчене недостатньо та продовжує становити науковий інтерес. Отже, метою нашого дослідження стало вивчення показників системного імунітету на тлі набутої короткозорості.

Імунологічне дослідження проведено у 150 волонтерів віком 18-35 років, які були розподілені нами на контрольну групу – практично здорові люди без гострих та хронічних захворювань з нормальним зором (60 осіб), та дослідну – люди з набутою формою короткозорості різного ступеня (90 осіб).

Дослідження виконано у відповідності до законодавства України та біоетичних норм Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації; всі волонтери дали письмову згоду на участь [1].

Стан імунної системи оцінювався за показниками: загальна кількість лейкоцитів у периферійній крові, загальна та відносна кількість Т-лімфоцитів та їх основних субпопуляцій, В-лімфоцитів, природних кілерів (NK-клітини), імунорегуляторним індексом. Гуморальна ланка системного імунітету аналізувалась за концентрацією імуноглобулінів основних класів IgM, IgG, IgA у сироватці крові. Ідентифікація різних популяцій імуннокомпетентних клітин проводилась з використанням диференціювальних антигенів моноклональних клітин. Статистична обробка даних проведена за допомогою пакету Microsoft Excel з визначенням середньої арифметичної, стандартної похибки середньої арифметичної; достовірними вважалися результати на рівні $p < 0,05$ t-критерій Стьюдента).

Проведений нами аналіз гемограм показав, що в порівнянні з контрольною групою у осіб з набутою короткозорістю спостерігається зниження абсолютної кількості лейкоцитів (на 9 %) за рахунок зниження рівня нейтрофілів (абсолютної кількості – на 9,4 %, відносного вмісту – на 3,5 %), підвищення вмісту моноцитів (у 1,6 разів, $p < 0,05$) та природних кілерів (у 1,2 рази, $p < 0,05$). В той же час, вміст базофілів та еозинофілів майже не відрізнявся від даних практично здорових людей.

Наявний підвищений вміст клітин-фагоцитів свідчить про напруження в системі вродженого імунітету (неспецифічного антиінфекційного захисту) короткозорих осіб.

В групі осіб з набутою короткозорості також виявлено зниження рівня лімфоцитів у периферійній крові: абсолютної кількості – на 15,9 % ($p < 0,05$), відносного вмісту – на 4 %, в порівнянні з контрольною групою.

Аналіз клітинної ланки системного імунітету короткозорих осіб свідчить про достовірне зниження в цій групі абсолютних і відносних значень Т-лімфоцитів (на 30 % і 16 % відповідно; $p < 0,05$), що зумовлено зменшенням рівня субпопуляції Т-хелперів (на 25,6 % та 22 % відповідно абсолютним та відносним значенням, $p < 0,05$), в порівнянні з практично здоровими людьми. Кількість Т-супресорів/цитотоксичних була вищою, ніж в контрольній групі: абсолютна – на 13 %; відносна – на 28 %, $p < 0,05$. Імунорегуляторний індекс короткозорих осіб був достовірно нижчим (у 1,6 рази), ніж ІРІ практично здорових людей.

В гуморальній ланці системного імунітету необхідно відмітити достовірне підвищення в крові короткозорих осіб абсолютного числа і відносного вмісту В-лімфоцитів (на 20 % та 36 % відповідно), а також їх імуноглобулін-продукуючої активності (на 35 %). Дослідження сироваткових імуноглобулінів свідчить про зниження рівня концентрації IgG (на 6 %) та достовірне підвищення вмісту IgM (у 4,5 разів) і IgA (у 1,8 разів) в групі короткозорих

осіб (у порівнянні з практично здоровими людьми).

Таким чином, отримані нами дані вказують на наявність суттєвих відмінностей у показниках всіх ланок системного імунітету короткозорих осіб в порівнянні з практично здоровими людьми. Загалом, зміни в імунному статусі осіб з набутою короткозорістю проявляються в тенденції до формування лейкопенії з суттєвим пригніченням клітинної ланки (наявний дефіцит Т-клітин, особливо Т-хелперів) при одночасній активації гуморальної складової системного імунітету та напруження неспецифічних факторів резистентності, що, можливо, є наслідком формування в імунній системі короткозорих осіб адаптаційно-компенсаторних механізмів.

Література.

1. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації «Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/990_005.
2. Гужва О. І. Стан системного імунітету у спортсменів ігрових видів спорту / О. І. Гужва // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 20. Біологія. – 2013. – Вип. 5. – С. 102-106.
3. Вітовська О. П. Структура та частота хвороб ока та додаткового апарату у дітей в Україні / О. П. Вітовська, О. М. Савіна // Медичні перспективи. – 2015. – №3. – С. 133-138.
4. Сапин М. Р. Иммунная система человека / Л. Е. Этинген, М. Р. Сапин. – М.: Медицина, 1996. – 368 с.
5. Шейко В. І. Набутою короткозорість слабого ступеня та системний імунітет / В. І. Шейко, П. Г. Пантелеев, Н. К. Казімірко, В. В. Дичко // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. – Вип.4., Том 1. – С. 224–225.
6. Шмалей С. В. Стан лімфоцитарної ланки імунітету дітей з сенсорними дисфункціями / С. В. Шмалей, І. В. Редька, О. Р. Костенко // Таврический медико-биологический вестник. – 2012. – Том 15, № 3. – С. 256-258.
7. Brien A. Holden and at. Global Prevalence of Myopia and High Myopia and Temporal Trends from 2000 through 2050 / Brien A. Holden, Timothy R. Fricke, at all // Ophthalmology. – Vol. 123, Issue 5. – Pages 1036–1042/ DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ophtha.2016.01.006>

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ ЯК ОСНОВА ЕТНОДИЗАЙНЕРСЬКИХ ПРОЕКТІВ

Сиваш І.О.

аспірантка

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ)

Ключові слова: етнодизайн, народні художні промисли, етностилістика.

Keywords: ethno-design, folk artistic crafts, ethno-stylistics.

Народне мистецтво України надишає не одне покоління митців, що працюють у галузі станкового та декоративно-прикладного мистецтва. Та все частіше вироби народних художніх промислів стають тією базою, на яку орієнтуються у своїх творчих пошуках дизайнери України. В результаті з'являються сучасні дизайнерські вироби, де народна традиція поєднується з новими технологіями, що формують український етнодизайн.

Дослідженням етнодизайну займається низка науковців, серед яких Є. Антонович, І.Удріс [1], Т.Кротова [8], З.Тканко [11], які вивчають етнотитви у дизайні одягу, а також цю тему висвітлюють Т.Кара-Васильєва [5], М.Костельна [7], О.Помаранська, А.Славінська [9]. Переосмислення мотивів, що характерні для різних видів традиційного художнього ремесла, в центрі уваги дослідників сучасного дизайну інтер'єру, серед яких Р.Дьяченко [4], та багато інших.

Сьогодення вимагає від українців єдності. Звернення до національних мистецьких здобутків цьому сприяє. Тому в різних видах мистецтва відбу-

вається звернення до притаманних українській культурі образів та форм. Нині питання українського національного відродження в мистецтві, зокрема в дизайні, є надзвичайно гострим. Та, практика звернень до народних ремесл як до джерела натхнення в мистецтві, а згодом у художній промисловості, існує вже не одне десятиліття.

Проблематика збереження національних художніх традицій, формування на основі переосмисленого народного мистецтва новітньої архітектури, формування українського національного стилю постає з кінця XIX ст., коли внаслідок урбанізації та науково-технічного прогресу народні осередки народних художніх ремесл почали зникати. На противагу глобалізації мистецтва, художники почали збирати зразки народного мистецтва, впроваджувати у свою творчу діяльність технічні й стилістичні прийоми традиційних художніх ремесл, співпрацювати з народними майстрами. І, поряд з негативною тенденцією занепаду художнього ремесла, все більше митців розглядали народне мистецтво як базу для творчих запозичень. Задля збере-

ження традиційного народного мистецтва почали організовуватися етнографічні експедиції, формуватися музейні збірки традиційних виробів та видаватися на їх основі альбоми зразків народних виробів, зокрема вишивки чи різьблення для подальшого відтворення.

Одним із перших, увагу було звернено на народний костюм. Народний костюм із XIX століття став не лише атрибутом традиційної культури, а й показником приналежності до певного етносу. «XIX ст. характеризується підйомом національної самосвідомості народів Європи. Національна ідея стала ідейною основою боротьби народів за відновлення або утворення національних держав, за національний суверенітет, розвиток національних культур. Література, образотворче, ужиткове мистецтво звернулися до зразків, форм народної культури, що знайшло свій вияв і у сфері костюма» [2, 134]. Ці тенденції виявилися близькими українському народу. Вперше до українського національного костюма як до чинника самоідентифікації звернулася інтелігенція кінця XIX століття. Вишиті сорочки ставали обов'язковим атрибутом націоналістів, тих, хто прагнув до незалежності Української держави. Зазвичай, традиційною сорочкою доповнювали міський костюм. Переосмислення традицій народної вишивки, неодмінної складової костюма, почали художники-авангардисти, серед яких О.Екстер, Н.Давидова та ін. Вони сміливо поєднували прийоми як професійного так і народного мистецтва.

«На початку XX століття в Україні йшли процеси формування різноманітних художніх напрямів у мистецтві, активної співпраці провідних художників-авангардистів із народними майстрами та звернення їх до символічної мови народної творчості. Творчою лабораторією пошуків у галузі дизайну як комплексного формування предметного середовища та одягу стали осередки народного мистецтва, де плідно співпрацювали професійні художники і майстри народного мистецтва» [6, 111].

З приходом радянської влади експерименти в рамках авангарду дуже швидко стали забороненими, але принцип співпраці професійного та народного мистецтва було залишено і закладено в основу художньої промисловості. І не тільки костюм чи текстиль, як раніше, а й інші художні ремесла стали використовувати для цитування та переосмислення [3]. На місцях осередків народних художніх ремесел будувалися фабрики, майстрів запрошували працювати в тісній співпраці з професійними художниками. Ця практика розповсюджувалася на галузь художнього скла, деревообробки, а також широко була представлена в українській художній кераміці.

Серед художників, що в перші десятиліття радянської влади випрацьовували зразки для художньої промисловості чи створювали виставкові експонати, вирізнялись самобутніми творами представники школи М.Бойчука. «Бойчукісти в 1920-х рр. виступили

організаторами Межигірського художнього технікуму, який спочатку працював як школа-майстерня. Там викладали П.Іванченко, О.Павленко, І. Падалка, а також народні майстри; її випускниками стали Д.Головко, П.Мусяєнко, Н.Федорова. Характерною для Межигір'я була творча співдружність, взаємодія народних і професійних митців. Керамікою займався і бойчукіст О.Саєнко, він також розробляв ескізи для комплексного оформлення інтер'єрів, перетворював усталені форми орнаментів відповідно до вимог сучасності. До вимог виробництва адаптував традиції народного ткацтва ще один учень М.Бойчука – С.Колос, який у 1925–1930 рр. очолював текстильне відділення Київського державного художнього інституту. Значення творчості бойчукістів у мистецтві велике, адже вони стояли біля витоків українського дизайну, в якому знайшли відображення здобутки професійного і народного мистецтва» [8, 40]. Та, враховуючи реалії більшовицького тоталітарного режиму, їх ідеї виявилися занадто інноваційними та національно орієнтованими, тому школу було знищено. Але практика дослідження та переосмислення народних художніх ремесел: текстилю, кераміки, дерева, скла та інших зберіглася й у подальшому, та професійні художники декоративно-прикладного мистецтва і далі спрямовували програмно свої пошуки в напрямку народної традиції.

У період 1930–1950-х рр. відбувалося об'єднання радянської промисловості з народними художніми промис-

лами, майстрів долучали до роботи в артілях, направляли працювати на фабрики, заводи [6]. На місцях народних художніх осередків, у регіонах, де було розвинуте те чи інше ремесло, зводились профільні підприємства, що забезпечували населення предметами художньої промисловості.

Розвивалися різні галузі художньої промисловості, зокрема, скло та кераміка, було побудовано Львівську скульптурно-керамічну фабрику, Львівську склофірму «Райдуга», Київський завод художнього скла, Одеський та Артемівський склозаводи, при яких організовано художні лабораторії і т.д. [8, 11]. По всій країні було засновано художньо-експериментальні лабораторії, де продумувались нові зразки для тиражування тканин, одягу, посуду, сувенірної продукції. Над ними у тісній співпраці працювали художники та народні майстри. Така співпраця проіснувала на території України практично всі роки існування колишнього Радянського Союзу. Після його розпаду в 1991 році художня промисловість виявилась не підготовленою до існування в умовах ринкової економіки без орієнтації на систему держзамовлень. Та, водночас, українські мистці й дизайнери отримали змогу працювати вільно, а не виключно орієнтуючись на уявлення про красу та доцільність представників радянської влади. На певний час в умовах кризи 1990-х років про досягнення українського дизайну, у тому числі й етно, говорити доволі складно, адже фінансова криза не сприяла його розвитку. Але, поступово, народне мистецтво

все більше зацікавлювало дизайнерів, зокрема тих, хто працював у галузі створення дизайну інтер'єру, як приватного, так і громадського. За роки Незалежності спроектовано низку високохудожніх дизайн-проектів в етностилістиці.

Ще однією сферою, де, вже традиційно, приділяється велика увага народному мистецтву, є дизайн одягу. Значна кількість українських модельєрів працюють з народними мотивами вже багато років, а тепер, із соціальними зрушеннями останніх років, починаючи від Помаранчевої Революції 2004 р., і з подіями зими 2014 р., що ознаменувалася рушійними суспільними протестами, Революцією Гідності, попит на національні традиції в одязі вийшов далеко за межі модного середовища і став масовим. Нині спостерігаємо величезний попит на вишиванки, сучасні речі фабричного виробництва в етностилі. Етноодяг нині відповідає потребам часу, користується попитом у суспільства. І для того, щоб його задовольнити, мистці поглиблено досліджують українську національну культуру вбрання.

Не так масово, як вишивка чи народний костюм, але також регулярно розглядається народна кераміка нині як взірць для дослідження в сучасному дизайні посуду. З одного боку, спостерігаємо підвищення попиту на авторський, виготовлений лімітованими серіями керамічний посуд, створений художниками декоративно-прикладного мистецтва, а з іншого, у масовому виробництві керамічні вироби в етностилі

також є затребуваними. Існують підприємства, які в основі своєї діяльності мають саме створення керамічних виробів на основі народних традицій. Одним з найвідоміших є завод «Васильківська Майоліка» – приватне підприємство у м. Васильків Київської обл., створене 2005 на базі промислових приміщень заводу «Васильківський майоліковий завод», що випускає традиційний український майоліковий посуд. Колись саме на цій території був осередок народного художнього ремесла.

Нині вироби дизайну охоплюють всі сфери життя людини. Українські дизайнери, прагнучі створити оригінальний продукт, досліджують спадщину народного мистецтва та художніх ремесел. Серед джерел, що використовують для натхнення, постає традиційне народне мистецтво. Його формотворчі (конструктивні, декоративно-стилістичні, колористичні) прийоми переосмислюються в дизайні, втілюються в новітніх об'єктах дизайну та реклами [10]. Мотиви народного мистецтва допомагають зробити дизайн певної країни впізнаваним, створити неповторний національний стиль.

Історія звернення дизайну до народного мистецтва починається практично з часу виникнення та формування дизайну як професійного виду діяльності (з II пол. XVIII ст.). З часом виникла потреба не лише копіювання народного мистецтва, а й його переосмислення. В архітектурі, у декоративно-ужиткових творах, а згодом і в дизайні, етномистецькі традиції стали вираженням національної складової, показником при-

належності до української культури. Традиційні символи та образи народного мистецтва завжди несли обрядову та оберігаючу функцію. І хоча нині семантичне значення їх є здебільшого призабутим або втраченим, народне мистецтво продовжує залишатись певним містком, що єднає нас із культурою предків. У мультикультурному середовищі сучасного світу, в умовах космополітичності й уніфікованості архітектури, дизайну та часто навіть мистецтва, художники прагнуть створити національне мистецтво і дизайн своєї країни. Низка стилістичних, формотворчих, технічних особливостей допомагають сформувати образ регіонального дизайну, виділивши його таким чином, серед інших. У тому числі, в формування українського національного стилю дизайну великий внесок народної художньої традиції. І тому зацікавлення етностилем присутнє в багатьох дизайнерських школах Європи, Америки та Азії. В сучасній Україні, окрім прагнення завоювати собі стійкі позиції на світовому ринку дизайну, наявні й внутрішні мотиви для використання мотивів народного мистецтва в дизайн-діяльності.

Отже, практика переосмислення українських народних художніх промислів як основи етнодизайнерських проєктів буде продовжуватись. Вона вимагає подальших ґрунтовних досліджень у культурологічних і мистецтвознавчих сферах.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є., Удріс І. Українське мистецтвознавство кінця XIX – початку XX століття: монографія. Київ: Вид. Р.Козлова, 2015. 300 с.
2. Бутник-Сіверський Б. Українське радянське мистецтво. Київ: Наукова Думка, 1966. 224 с.
3. Гончар К. Образотворчий фольклор у сучасному культуротворчому процесі: традиції і новаторство: дис. канд... мистецтвознав.: 26.00.01 / Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ, 2015. 224 с.
4. Дьяченко Р. Формування дизайну інтер'єрів рестораних закладів України XX – поч. XXI століття: дис. канд... мистецтвознав.: 17.00.07 / Київський національний університет культури і мистецтв. Київ, 2016. 355 с.
5. Кара-Васильєва Т. Полтавська народна вишивка. Київ: Наукова думка, 1983. 200 с.
6. Косміна О. Традиційне вбрання України. Київ: Балтія-Друк, 2008. 160 с.
7. Костельна М. Творчість дизайнерів українських будинків моделей сер. XX – поч. XXI ст.: етнічний напрям: канд... мистецтвознав.: 17.00.07 / Київський нац. університет культури і мистецтв. Київ, 2016. 219 с.
8. Кротова Т. Етномотиви і класичні форми в костюмі: свобода перевтілень і межа стилю [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/3961/2/T_Krotova_MK_Text.pdf. (Дата зверн.: серпень 2018).
9. Помаранська О., Славінська А. Визначення автентичних ознак української свити для проєктування жіночого демисезонного пальто // Вісник Хмельницького національного університету. 2014. Вип. 3. С. 273–279.
10. Прищенко С. Національний стиль і псевдонаціоналізація у рекламі: соціокультурний аспект // Наукові дослідження. Теорія і практика: матеріали Міжнародної науково-практ. конф. Вроцлав, 2012. С. 38–45.
11. Тканко З. Мода в Україні XX століття: монографія. Львів: АРТОС, 2015. 236 с.

FROM MOTION THROUGH REALIZATION OF OPPORTUNITIES TO ABILITIES

Eremina I.Yu.

candidate of biological sciences,
docent Krasnoyarsk State Agrarian University

Gerasimova L.A.

candidate of biological sciences,
docent Reshetnev Siberian State University of Science and Technology

Kuklina A.I.

senior teacher
Reshetnev Siberian State University of Science and Technology

How to succeed in life? How to force oneself to act? How to make one's actions lead to the desired result? The authors aim to provide answers to these questions. The article deals with the essence of the law of motion, its mechanism, the erroneous and correct understanding of the law, and the results of its action. Conclusions are drawn about what the knowledge of this law and the ability to follow it in life gives to a person.

Key words: continuity, dynamics, possibility, skill, ability, erroneous representation, positive understanding.

Motion, as we know from the course of philosophy, is the most important attribute, the mode of existence of matter. The motion of matter is absolute, while every peace is relative and represents one of the moments of motion. In the philosophy of Leibniz and Hegel motion was considered not as a mechanical movement, but as a qualitative change realized in the mechanism for resolving contradictions. Motion that involves qualitative transformation of a moving object can have a twofold focus: increasing the level of complexity of the system organization of a moving object, which complicates and differentiates its connections with the environment (progress), on the one hand, and – respectively – simplifying the internal and external structure of the object

(regress) on the other hand. [1]

The close union of evolution and mobility of matter in practice shows that motion is hardening, strengthening and preparing the body for trials. Dynamics supports life, what can not be said about statics, which, in its turn, is dangerous and pernicious. [2]

1. The wording of the law

The law of motion: continuous realization of opportunities forms abilities.

2. Positive understanding that helps a person to be on the move:

If we consider human life as motion forward along the path of development, then we can say that life is a process of constant overcoming new boundaries, achieving better results, self-development and personal growth. In this process one

of the main roles is played by the problem of meaning of all actions and deeds that a person performs, because any action almost always has its purpose. [3]

Motion is life; motion towards the goal is an intelligent life; motion towards the unknown is creativity. [4] All of us, of course, are individuals; we have goals, our views on life, aspirations. However, each of us has to go through a difficult path before we become independent and self-sufficient. We are constantly on the move, which means that we live and do not just exist.

3. The mechanism of action of the law of motion

A person is in motion if he or she continuously realizes the opportunities, so that his or her abilities are formed.

In order to continuously realize the opportunities, it is necessary:

To see the opportunities. An attentive person is able to perceive a huge amount of all kinds of information, some of which are opportunities, i.e. they can be taken. Information can be translated into practice, when the ways and means of taking opportunities are known. The question is whether it is useful. How objective is a person when taking different kinds of information? For example, a person is offered to make a parachute jump, and he or she wants it, but the existing health problems can lead to undesirable consequences. Or a person knows that while defending one's interests one can shout, swear, achieve one's own goals, but at the same time spoil relations with other people. Such information should be viewed not as an opportunity, but as an erroneous way

of behavior.

Only something positive can be an opportunity. This means that the information received is useful, and the conditions for its implementation are reasonable and acceptable. So, if a person knows that he or she can quickly learn to work with a computer, realizes this need, understands how to do it, spends time on it, then he or she really has the opportunity to gain experience working with the computer.

To continually translate the received information into practice. Continuously means constantly and unceasingly. If a person, for example, has got the information that he or she can learn how to work with documents effectively, then a person should not hesitate, but should start learning, that is, study the methods of processing various information, its systematization, structuring and design, to work out everything in practice. In the future, if a person has to apply the information received time and again, then it is necessary to use this opportunity. If a person receives additional information, knowledge that adjusts, improves the work with documents, he or she should not put their implementation "on the shelf" or neglect the information received, but apply it. As a result, a person will form an ability from the skill to make out documents. The same is true for other opportunities in different spheres of life. For example, knowing how to learn to cover a roof quickly, to grow flowers or to draw, one should move in the chosen direction, perform actions, acquiring the appropriate experience and abilities (roofing, floriculture or drawing).

Continuity manifests itself in the consistency of several stages: the search for opportunities, the action itself (the realization of the opportunity), the analysis of the results, and the correction of activities for improvement.

For example, if a person wants to learn to do something, he or she needs to decide what to learn, how, where and in what order to do it. So, if yesterday's graduate, striving for professionalism in his or her field, will use the available opportunities day by day and realize the acquired knowledge, he or she will gain experience and become a professional. And the more clear the set goals and stages of their achievement are, the more successful and effective this process is.

The analysis of the achieved results allows to reveal discrepancies between the desired and the achieved, to find the reasons for this. Correction of errors not only improves the result, but also ensures the continuity of implementation through taking a potential opportunity, acquisition of skills, their further developing into abilities.

There are a number of common misconceptions in understanding the implementation of motion, the main ones of which are presented in Table 1.

4. Erroneous representation and positive understanding of motion

5. What motion gives to a person:

- activity: constantly realizing opportunities, acquiring positive experience, gaining skills and abilities, a person increases his interest motion;
- strengthening of will, perseverance and diligence, since maintaining the

continuity of realization, a person overcomes passivity and laziness;

- ability to see, set goals, define tasks;
- ability to plan: every time in the process of moving to the goal there appears a need to streamline events, coordinate and allocate resources, which also develops the ability to plan;
- self-confidence, because the result obtained and the skill acquired prove that the next time a person can achieve success;
- ability to analyze the results obtained, because when the goal is achieved, there is inevitably a comparison of the desired, planned and the result itself. Identifying the causes of discrepancies between the goal and the result, one can find out what the error is, determine what could have been done differently;
- the ability to adjust the activities; the concrete results obtained in the course of motion (the realization of the possibilities) may reflect inaccuracies and errors and be subject to correction;
- new opportunities: developing, moving forward people are more likely to be invited to take part in different kinds of joint activities;
- satisfaction and joy of the result obtained and the abilities acquired;
- awareness of many events, broad view of those issues and areas in which a person is moving and experience is accumulated.

6. What a person who is in motion gives to surrounding people:

Erroneous representation	Positive understanding
“Motion is such a process that only affects the movement of visible material objects in time and space.” (For example, a person is in motion when he moves from point A to point B, does physical labor, takes sports; but a person is motionless while sitting at a computer).	First of all motion is a change for the better, accompanied by the acquisition of new positive qualities and traits of character, skills and abilities.
“A person is in motion when he does something; however it does not matter what exactly he or she does and why.” Note. Motion can be meaningless, formal, and automatic. «To what do you think I owe my developed brain? To the need to move, move my body? Not at all. A rat, whose brain is half as large as mine, moves just like me. The main thing here is not the need to do something, but the need to know what you are doing not to destroy yourself in a blind desire to live «(George Bernard Shaw). [5]	Motion is the process of change and development, the process of transition from one state to another. If this process is filled with sense and goes under control (that is, the final goal and intermediate stages are determined, the results are analyzed, the person learns, acquires skills.) Later, using available opportunities, a person can develop by forming abilities.

- one wants to interact with such a person, because there is a hope that the task assigned to him or her will be done, the result will be achieved without bureaucratic delays;
- opportunities for change, as a person who is on the move, changing himself or herself, creates conditions and an example for changing others. Such a person is able to push others to achieve the goal, because in motion he or she develops the ability to induce and increase interest;
- such a person is interesting to deal with and he or she has much to be learnt from.

References:

1. Gritsanov A.A. The newest philosophical dictionary. Minsk, 1999. URL: <http://www.e-reading.club/book.php?Book=149350> date of reference: 29.07.18)
2. Statsenko D. Why is movement a life? A letter to lazy people. URL: <https://vedizozh.ru/pochemu-dvizhenie-eto-zhizn/> (date of reference: 30.07.18)
3. . Nogales K. The Psychology of Man. Lesson 4: Motivation of human activity. URL: <https://4brain.ru/psy/psihologija-motivacii.php> (date of reference: 01.08.18)
4. URL: <http://sochbest.ru/288-dvizhenie-zhizn-dvizhenie-k-celi-razumnaya-zhizn-dvizhenie-v-nevedomoe-tvorchestvo.html> (date of reference: 03.08.18)
5. URL: http://frazochka.ru/authors/93_7.html (date of reference: 03.08.18)

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ПОРТРЕТ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ПРЕСТУПНИКА.

Ионова А.М., Янбердин.Р.Р.

Студенты юридического факультета СФ БашГУ Научный руководитель СФ БашГУ
Стуколова Л.С.

Аннотация: В представленной статье рассматриваются личность несовершеннолетнего преступника. Помимо этого изучается его поведение в семье и социуме, причины преступного поведения.

Ключевые слова: преступность, антиобщественное поведение, моральные и правовые нормы поведения, характеристика личности, факторы и особенности.

Annotation: the article deals with the personality of a minor offender. In addition, his behavior in the family and society, the causes of criminal behavior is studied.

Keywords: crime, antisocial behavior, moral and legal norms of behavior, personality characteristics, factors and characteristics.

Преступность несовершеннолетних характеризуется взаимным влиянием отрицательных фактов внешней среды и личности самого несовершеннолетнего. В большинстве случаев преступление совершают так называемые «трудные» подростки. В ряде исследований отмечается, что для подростков-правонарушителей характерен низкий уровень развития познавательных и общественных интересов. На развитие идеалов такого подростка огромное влияние оказывают сверстники, особенно старшие по возрасту, имеющие опыт антисоциального поведения. Личность подростка-правонарушителя обусловлена крайним индивидуализмом, склонностью исполнять свои желания несмотря на требования окружающих, а интересы его сосредоточены на видео, игровые и компьютерные клубы. Всё это проис-

ходит за счет ослабления эстетических интересов к чтению книг, к музыке, театру.[1, с.28]

К числу свойственных личностных особенностей несовершеннолетних, совершающих преступления, относятся и существенные изменения их нравственных и правовых ценностных ориентации. Что касается эмоционально-волевой сфере подростков, совершивших преступления, чаще всего фиксируются ослабление чувства стыда, равнодушное отношение к переживаниям других, несдержанность, грубость, лживость, отсутствие самокритики. [3, с.52]

Также особенным фактором является, существенный процент несовершеннолетних подростков, не учащихся и не работающих к моменту совершения преступления. Незанятость трудоспособного подростка работой или учебной имеет криминогенное значение, так

как лишает его возможности добывать честным путем средства к существованию, дает много свободного времени, которое может быть использовано им против интересов общества.

В абсолютном большинстве несовершеннолетний преступник – это лицо, обладающее привычками, склонностями, устойчивыми стереотипами антиобщественного поведения.

Для них характерны:

~постоянное проявление пренебрежения к общепризнанным нормам поведения (сквернословие, появление в нетрезвом виде, приставание к гражданам и т.д.);

~ранние половые связи, половая распущенность;

~постоянные ссоры в семье, выражающиеся в конфликтах с родителями и другими членами семьи;

~манера присваивания чужого имущества в отношении более слабого и безнаказанность за содеянное. [4, с.44]

Подробное представление о личности требует выявления и ее положительных сторон. К положительным качествам, является дружелюбие, отзывчивость, заботливость, выражающиеся в отношениях с друзьями и некоторыми членами семьи. [4, с.89]

Таким образом, исходя из вышеперечисленного можно сделать вывод, что особенности и развитие несовершеннолетнего преступника зависит от таких факторов как: отрицательное влияние в семье и школе, экономический уровень населения, отрицательное влияние неформальной группы сверстников, недостатки в организации трудоустройства. Подростковая преступность отражает общие закономерности преступности в целом и выступает в качестве подсистемы общей преступности, с которой органически взаимосвязана.

Список используемой литературы:

1. Антонян, Ю.М., Психология преступника и расследования преступлений [Текст] / Ю.М. Антонян, М.И. Еникеев, В.Е. Эминов. – М.:Юрист, 2010. – 28 с.
2. Волкова, Н., Профилактика безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних Законность [Текст] / О. Величко. М., 2000.
3. Личко, А.Е., «Делинквентное поведение, алкоголизм и токсикомании у подростков [Текст] / А.Е. Личко, Ю.В. Попов //– М.: Сфера, 2010 – 52 с.
4. Полтарыгин, Р.В. Профилактика преступности несовершеннолетних и молодежи (в условиях курортного региона) [Текст] / Р.В. Полтарыгин. – М., 2004. – 44-89 с.

СТЕПАН БАЛЕЙ І РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЇ У ЛЬВОВІ: СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ І НАЯВНІ ТРУДНОЩІ

Вінтюк Ю. В.

Кандидат психологічних наук, доцент кафедри Теоретичної та практичної психології Національного університету “Львівська політехніка”

Ключові слова: Степан Балея, наукова та викладацька діяльність, історія психології у Львові, проблема дослідження.

Key words: Stepan Baley, scientific and teaching activity, history of psychology in L'viv, problem of research.

Життя і наукова діяльність українсько-польського вченого, психолога і педагога Степана Балея вже не перше десятиліття привертає увагу дослідників: істориків, філософів, психологів і педагогів. Причому його внесок у науку викликає інтерес не лише тих сучасних науковців, які вивчають історію науки, але й тих, хто шукає нові шляхи розвитку сучасної психології. Проте, незважаючи на це, як його життя, так і наукова діяльність на сьогодні залишаються не достатньо дослідженими, що становить значну проблему для тих, хто вивчає історію становлення вітчизняної психології. Необхідність її розгляду зумовлює актуальність даного дослідження.

Мета роботи: зробити огляд стану дослідження внеску С. Балея у розвиток психології у Львові і встановити основні труднощі, що перешкоджають подальшим дослідженням у цьому напрямку.

Спроби з'ясувати основні події з життя і наукової діяльності відомого вченого-психолога робилися і раніше [1]. Однак необхідно не лише сформулювати наступні завдання, що поста-

ють при продовженні роботи у цьому напрямку, але й намітити головні труднощі, що цьому перешкоджають і потребують подолання.

Праць, присвячених вивченню формування особистості С. Балея у дитинстві, практично немає, оскільки на сьогодні відомо обмаль даних із цього періоду його життя [3]. Дата і місце його народження підтверджені документально, відомо також, що його батьки були сільськими вчителями і дитинство Степан провів у селі. Ймовірно, він навчався у сільській початковій школі, програма навчання в якій також відома. Проте все інше слід віднести до сфери припущень: як ті чинники, що зумовили процес його формування в дитячому віці, так і результат цього процесу. На сьогодні продовжити цю роботу заважають такі обставини: відсутність документальних свідчень з цього періоду його життя; неможливість проводити дослідницьку роботу у місцях проживання родини Балеїв; відсутність зацікавлених осіб на місцях.

Дещо більше у нашому розпорядженні відомостей із періоду навчання

С. Балея у гімназії в Тернополі [2]. Багато інформації про те, як відбувалося навчання, міститься у звітах цієї гімназії за різні роки: відомо, як відбувалося навчання, які предмети вивчалися, хто з викладачів їх викладав, які інші заходи відбувалися та ін. Але процес формування особистості майбутнього вченого можна лише наближено оцінити, за наявними непрямыми даними. Проте результат цього процесу можна оцінити також за тими досягненнями, які стали можливими завдяки здобуттю середньої освіти. Проте подальшим пошукам у цьому напрямку перешкоджають наступні чинники: відсутність прямих даних про Балея в наявних документах; труднощі застосування біографічного методу; відсутність будь-яких записів чи спогадів тощо.

Про життя і хід навчання С. Балея в університеті у Львові також відомо не багато. Встановлено, що він належав до найкращих студентів, займався науковою роботою, публікував дані своїх досліджень і, ймовірно, готувався до подальшої діяльності у науковій сфері; проте і цей період його життя потребує ретельного вивчення. Зокрема, при вивченні цього періоду виникають наступні труднощі: відсутність документів про програму навчання в університеті; відсутність списків студентів за спеціальностями чи групами; відсутність «Абсолюторії» С. Балея з університету.

Після здобуття вищої освіти С. Балея працює викладачем у гімназіях Перемишля, Тернополя і Львова, про

що є достатньо інформації у звітах цих закладів. Але і це все непрямі відомості, які дають підстави виносити лише вірогідні оціночні судження. В цей час він продовжує займатися наукою, проходить стажування за кордоном, готує і захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня. Перешкоди, що заважають продовжити дослідження цього періоду його життя та діяльності: відсутність точних даних про проживання Балея у Львові; відсутність будинкових книг за адресою його проживання; відсутність будь-яких інших даних, документів чи спогадів.

Подальше життя вченого складається не надто сприятливо. З одного боку, його надто ускладнюють події I Світової війни, а з іншого – Балея надто довго не може ні пройти процедуру реабілітації, ні знайти відповідну викладацьку посаду в університеті. Лише через понад десять років неперервних зусиль йому вдається реабілітуватися і отримати бажану посаду: контрактного професора університету у Варшаві. При подальшому дослідженні цього періоду виникають наступні перешкоди: із цього періоду виявлено обмаль документів, немає навіть гімназійних звітів із 20-х років; неможливість налагодити пошуково-дослідницьку діяльність за кордоном; наявні відомості не дають змоги з'ясувати обставини життя і діяльності вченого.

Саме на час життя і діяльності у Варшаві припадає період найбільшої педагогічної, наукової та громадської активності С. Балея. Вчений розробляє теорію психічного розвитку дітей, чим

фактично закладає підвалини вікової і педагогічної психології у Польщі та в Галичині, бере участь у діяльності кількох наукових товариств, виступає на конференціях, викладає, пише і публікує підручники для студентів. Проте і цій плідній праці перешкоджає II Світова війна, він зазнає злиднів і поневірянь, ці події виснажують його та підривають здоров'я; що завадили повністю самореалізуватися у повоєнні роки. Документи про його життя та діяльність з довоєнного періоду не збереглися, а повоєнних даних надто мало.

Не бракує також труднощів й іншого плану:

- немає зацікавленості в продовженні цієї роботи як у керівництва державних установ, так і владних структур всіх рівнів;
- відсутність інтересу до цієї роботи у молодих дослідників;
- неможливість налагодити міжнародну співпрацю та ін.

З наведеного слідує, що на сьогодні ще надто багато обставин з життя та діяльності С. Балея, які зумовили процес формування його особистості, залишаються нез'ясованими. Передусім такі труднощі зумовлені складністю пошуку джерел, які б могли містити потрібну інформацію; проте не менше їх виникає і з опрацюванням вже відомих даних. Незважаючи на те, що кількість наукових праць на дану тему з

кожним роком зростає, стан справ з дослідженням як умов формування особистості, так і подій з життя і наукової діяльності видатного вітчизняного вченого залишається далеким від бажаного, і потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Висновок. Наявна на сьогодні у розпорядженні дослідників інформація дозволяє констатувати, що Степан Балей фактично став першим психологом-українцем, кому вдалося стати вченим європейського рівня. Незважаючи на брак досліджень його життя та діяльності, у львівський період його життя зокрема, наявних відомостей достатньо для того, щоб належним чином оцінити його внесок у розвиток психології у Львові. Однак ще багато питань, пов'язаних з його діяльністю, залишаються нез'ясованими, що потребує організації і проведення подальших пошуків.

Література:

1. Вінтюк Ю. В. Пошук матеріалів про життя і діяльність Степана Балея: знахідки і наступні завдання / Ю. В. Вінтюк. – Львів: Камула, 2015. – 24 с.
2. Вінтюк Ю. В. Умови і чинники формування особистості С. Балея в період навчання в гімназії / Ю. В. Вінтюк // Herald Pedagogiki. Nauka i praktyka. – 2016. – № 7. – С. 46-51.
3. Вінтюк Ю. В. Умови і чинники формування особистості С. Балея в дитинстві / Ю. В. Вінтюк // Молодий вчений. – 2017. – № 9 (49). – Ч. I. – С. 89-93.

EPICURUS AND HIS PHILOSOPHICAL TEACHING ABOUT A PLEASANT LIFE

Teslenko Denys

Student of Kharkiv National University of Radio Electronics

Keywords: Ancient Greece, ethics, philosophical phenomenon, philosophical school, main features, idea of a pleasant life.

In our era, the cultural heritage of antiquity is becoming increasingly important for the further development of European civilization. This is evidenced by a return to the values of classical education and an increased interest in the work of ancient thinkers, primarily in the field of practical philosophy. An outstanding historian of ancient culture F.F. Zelinsky wrote that the cultural significance of antiquity will grow from the seed, and our connection with it will be closer and more intimate with each century.

The legacy of Epicurus (341-270 BC), an outstanding philosopher of the Hellenistic era, attracts the attention of researchers at the end of the 20th century as well as several centuries ago. Epicurus created a philosophical school that existed until the 6th century and served as a starting point for ensuring atomistic materialism and ethics in the Renaissance and Modern Times. The doctrine of Epicurus, set forth by Lucretius, who glorified his teacher as a «healer of human errors», freed people from fear of gods and death, was based on a certain tradition in Western European philosophy of the 16th-19th centuries. The influence of Epicurus on the philosophy of religion and

the free-thinking of modern times can be compared with the influence of Aristotle on Christian medieval theology, and the teachings of French enlighteners of the 18th century, can be considered a «new epicureanism».

Epicurus is characteristic of an epoch when philosophy begins to be interested not so much in the world as in the fate of man in it. «To know not for the sake of knowledge itself, but exactly as much as it is necessary to preserve the serene serenity of the spirit» is the goal and task of philosophy, according to Epicurus.

Epicurus worked literally until the last day of his life. Despite the fact that the philosopher wrote more than 300 works, none of these books reached us: they, along with many works of antiquity, were destroyed by Christian fanatics in the fourth and subsequent centuries. The same fate befell the books of his disciples. As a result, only three letters from Epicurus's own texts reached us (Herodotus, Pifocles and Meneke), and also a short treatise «The Main Thoughts.»

Epicurus divided his philosophy into three parts: the canon, physics and ethics. Physics, the theory of knowledge and the doctrine of the gods of the philosopher

serve only as an official justification for the main part of his philosophy – ethics. Recognition of certainty for some of the senses and the denial of any power that ruled the world should, according to Epicurus, free the person from the worst misconceptions – belief in the supernatural and the fear of death. There are no supernatural forces that we could be afraid of, and therefore nothing can prevent a person from his natural goal – the pursuit of pleasure. Death should not be feared, for with it all sensations cease, and, therefore, it cannot bring us neither good nor bad. When we are, death is not come, and, when death is come, we are not. Natural senses with immediate evidence convince us of the good of pleasure, and the malignancy of suffering. Therefore, the true goal of man is to strive for the first and avoid the second. There is not even a need to prove why one should strive for pleasure or avoid suffering: it is felt directly, like the fact that the fire burns, the snow is white and honey is sweet. People voluntarily avoid pleasures only if it causes more suffering – and they agree to suffering only in the hope of getting more pleasures or getting rid of more suffering.

Hence, our goal is pleasure and deliverance from suffering. But how exactly it is necessary to achieve it? The philosophy of Epicurus is the development of the hedonism of the Cyrenaic School. But the understanding of pleasure in Epicurus is different than that of the founder of this school, the philosopher Aristippus. Aristippus taught to catch the pleasures of the minute, cherishing the present and not

embarrassed by the worries about the future. But, according to Epicurus (who converges with Plato here), only the pleasure that eliminates suffering is valuable. “We need pleasure where we suffer from his absence; where we do not experience such suffering, there we do not need it.” Fleeting pleasures, contrary to Aristippus’s opinion, cannot serve the purpose of life: chasing them only disrupts the peace of the soul. “Steady Pleasure” (equivalent to removing suffering) seems to Epicurus to be quite achievable with the help of intelligent life. A sure way to “steady pleasure” is a conscious liberation from needs, fears and cares, the attainment of peace and tranquility of the soul. Sharply diverging in most of the positions with the teachings of the Cynics and Stoics, Epicurus eventually comes to the same ultimate goal with them – “equanimity” (*ataraxia*), as well as calls for the domination of passions and vanity.

Philosophy frees us from the fear of death and the gods that are poisoning our lives. A true sage, says Epicurus, is also able to get rid of the fear of suffering and disasters. Severe suffering either soon passes, or leads to death. Suffering is either short-lived or endurable-one who accustoms himself to this thought, says Epicurus, will acquire courage and peace of mind. Human needs are divided into those that cannot be satisfied, and those without which satisfaction cannot be dispensed with. Hunger and thirst cannot be satisfied. But without the need, for example, in sexual life or in flavored food, you can get by, and without meeting the majority of other needs – luxury, greed and

vanity – to do even easier. Pursuit of honors is the greatest madness. Hide, live in the unknown, “live inconspicuously” – that’s the golden rule of Epicurus. It is necessary to be able to be satisfied only with the extremely necessary. False and unnatural needs are insatiable. All the misfortunes and sorrows of man flow from them and from unreasonable fears, and happiness is given by peace and contentment. All our concerns, Epicurus believes, should be directed to the preservation of mental and physical health and equanimity of the spirit, which is achieved by philosophical wisdom based on the voice of nature and renunciation of vanity. The voice of nature requires little: do not starve, do not crave, do not freeze – and all this is not difficult to fulfill. Of all other pleasures, you can refuse. The ability to be content with small things is a great boon. The less we are satisfied, the less dependent on fate.

The philosophy of Epicurus is the greatest and most consistent materialistic doctrine of Ancient Greece after the teachings of Leucippus and Democritus. Epicurus differs from its predecessors in understanding both the tasks of philosophy and the means leading to the solution of this problem. The main and ultimate

goal of philosophy Epicurus recognized the creation of ethics – the doctrine of behavior, which can lead to happiness. But this problem can be solved, he thought, only under a special condition: if the place that a person occupies in the world as a part of nature is researched and clarified.

References

1. Эпикур. Главные мысли / Перевод М. Гаспарова / Тит Лукреций Кар, Гераклит Эфесский, Парменид, Эмпедокл, Эпикур. Сочинения. М.: Худ. Лит, 1983.
2. Материалисты древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура. М., 1955
3. Маркс К. Тетради по эпикурейской философии. – Маркс К., Энгельс Ф. Соч., т. 40
4. Античная литература: Учеб. для студентов пед. ин-тов / А.Ф. Лосев, Г.А. Сонкина, А.А. Тахо-Годи и др.; Под ред. А.А. Тахо-Годи. 4-е изд., дораб. М.: Просвещение, 1986.
5. Американо Р. Цит. по Лосев А. Ф. История античной эстетики. Ранний эллинизм. М.: Искусство, 1997. 815 с.
6. Никольский Б.М. Эпикур о наслаждении: проблема кинетического и статического наслаждения. В кн.: Марк Туллий Цицерон. О пределах блага и зла. Парадоксы стоиков. М., Российский государственный гуманитарный университет, 2000.

ОЦІНКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Покоłodна Марія Миколáйвна

кандидат географічних наук доцент кафедри туризму і готельного господарства
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

Мірошніченко Валерія Вячеславівна

студент 6 курсу, факультету Менеджменту
Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Ключові слова: історико-культурні ресурси, розвиток туризму, історико-культурна спадщина

Keywords: historical and cultural resources, tourism development, historical and cultural heritage

Ефективне управління сферою туризму передбачає створення і забезпечення функціонування системи відомостей про об'єкти і явища туристського інтересу для формування туристського продукту. Туризм як сфера комерційної діяльності базується на комплексі ресурсів, властивих території, на якій він здійснюється. Основною складовою туризму є природні та історико-культурні ресурси, що викликають найбільшу цікавість серед туристів.

Історико-культурні ресурси – це спадщина розвитку цивілізації, яка зосереджена на певній території. Практично кожна місцевість географічного простору може бути цікавою для туризму в аспекті історико-культурної спадщини. У поняття історико-культурних ресурсів входять: пам'ятники археології, культова і цивільна архітектура, пам'ятники ландшафтної архітектури, малі і великі історичні міста, типові сільські поселення, музеї, теа-

три, виставкові зали та інші об'єкти соціокультурної інфраструктури, об'єкти етнографії, народні промисли та ремесла, центри декоративно-прикладного мистецтва, технічні комплекси і споруди та ін.

Питання вивчення і систематизації історико-культурних ресурсів, їх використання в туристичній сфері висвітлюються в працях українських вчених: С.Б. Руденка, С.І. Поповича, В.В. Корнієнка, О.О. Любіцевої, Е.В. Панкової, В.І. Стафійчука, Н.В. Фоменко, І.В. Смаля, В.Л. Петранівського, М.Й. Рутінського, Л.М. Немець, а також в публікаціях зарубіжних вчених: В.О. Квартальнова, О.С. Кускова, Л. Мітчела, Р. Ричардз і багатьох інших [1].

Досвід багатьох країн свідчить, що історико-культурні ресурси можуть бути визначальними у формуванні попиту на туристичні ресурси і економічної прибутковості. Історич-

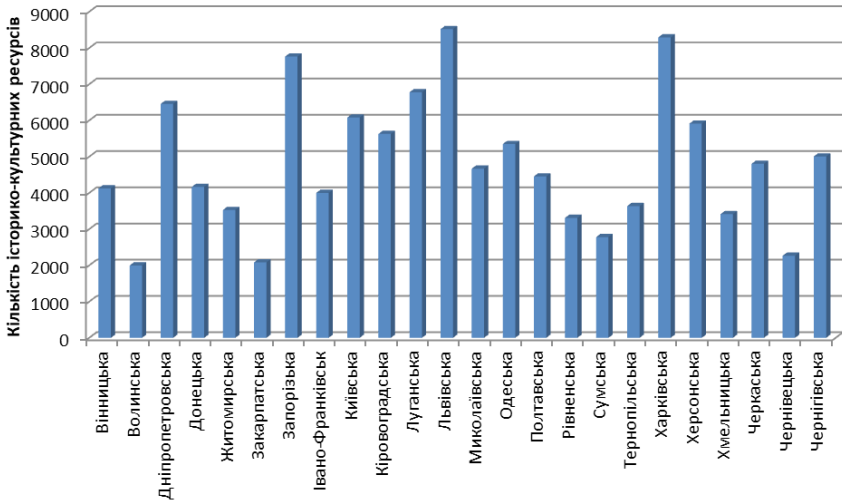

Рис.1. Аналіз кількості історико-культурних ресурсів за регіонами України

ко-культурні ресурси є найважливішою конкурентоспроможною перевагою туристичної галузі як України в цілому, так і окремих українських областей.

Україна багата на унікальні історичні пам'ятки. До Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО увійшли Софійський собор, Києво-Печерська лавра та історичний центр Львова. Ще два об'єкти мають транскордонний статус – це Геодезична дуга Струве та бучкові праліси Карпат. Саме культурно-пізнавальні цілі є основною мотивацією для відвідування України іноземними туристами, складаючи до 20% внутрішнього турпотoku.

В Україні під охороною держави перебуває понад 70 тис. пам'яток історії та культури, серед них понад 12 тис. особливо цінних у туристичному плані, які є зразками монументальних витворів мистецтва [3].

Пам'ятки архітектури в Україні розміщені нерівномірно. Основна їх частина зосереджена на Заході, а також у Київській, Хмельницькій, Вінницькій, Чернігівській та Сумській областях. Південно-Східні території не такі багаті на історичні пам'ятки, це пов'язано з освоєнням території.

Переважна частина об'єктів історико-культурної спадщини в Україні розміщена на території 1156 населених пунктів, які належать до категорії історичних поселень. До їх складу входять 279 міст, 162 селища міського типу, 715 сіл [4]. Аналіз кількості історико-культурних ресурсів за регіонами наведено на рис.1.

Таким чином значна кількість історико-культурних ресурсів зосереджена у Львівській, Харківській, Запорізькій та Дніпропетровській областях. Оскільки, історико-культурні ресурси розміщені нерівномірно. Кількісний

показник цих ресурсів ще не дає уявлення про рівень їх пізнавальної цінності, привабливості та придатності для організації пізнавальних туристичних продуктів. Тому необхідна оцінка властивостей історико-культурних ресурсів за певними якісними ознаками, яка повинна враховувати: час створення, споруди історико-культурного об'єкта / комплексу; згадка об'єкта в історичних документах; унікальність об'єкта; доступність / відмінності в доступності об'єктів; відмінності в щільності розміщення об'єктів в межах регіону; різноманітність і комплексність наявних об'єктів; фізичний стан об'єктів; використання за призначенням; включення в офіційний список пам'яток історії та культури національного або регіонального рівнів, місцевих пам'яток; пізнавальну цінність об'єктів, яка може бути оцінена показником інформаційності ресурсів [5].

Протягом останніх десятиліть було розроблено чимало підходів до оцінки туристського, в тому числі історико-культурного потенціалу. Такими дослідженнями займалися О.О. Бейдик, Ю.П. Гуменюком, В.Ф. Данильчук, Кравцов В.С., Гриньов Л.С., Копач М.В., Кузик С.П., В.І. Мацола, А.В. Мокляк, В.І. Новикова, Н.Ф. Полінова, І.М. Яковенко [2].

При визначенні рівня сучасного використання найбільш значущих об'єктів туристського інтересу необхідно враховувати:

- ступінь готовності для відвідування туристами, включаючи тран-

спортну доступність, наявність об'єктів розміщення і їх рівень;

- наявність туристських і екскурсійних програм, присвячених цим об'єктам;

- ступінь активності просування історико-культурного об'єкта на туристському ринку;

- популярність у місцевих жителів і туристів;

- експертну характеристику контингенту відвідувачів.

Якісні зміни даних параметрів можуть сприяти підвищенню рівня використання історико-культурних ресурсів, значного збільшення попиту на туристичні ресурси і економічну прибутковість.

Історико-культурні ресурси є важливою складовою туристичного потенціалу, проте досі багато визначних пам'яток не включено у туристичні маршрути, що приводить до їх використання в обмежених масштабах. Все це відчутно впливає на вітчизняний туристичний бізнес, який при належній рекламі може давати значний економічний і соціальний ефект.

Кадастр туристських історико-культурних ресурсів, заснований на системі об'єктивних оціночних показників, повинен служити інструментом контролю рівня споживання і відновлення ресурсів, планування і прогнозування розвитку туризму в регіоні.

Література

1. Писарева І. В. Культурно-історичні ресурси: проблеми збереження та розвитку // Таврійський економічний журнал м. Сімферополь, 2013. – №2 – С.53–55

2. Писарева І. В., Писаревський І. М. Туристські ресурси в регіоні як ключовий чинник розвитку туризму // Вісник Хмельницького національного університету». Хмельницький, 2017. – С. 213–218
3. Мельник І. Г. Основи рекреаційної географії: навч. посіб. / І. Г. Мельник. – Луганськ: Віртуальна реальність, 2008. – 174 с.
4. Стафійчук В.І. Рекреалогія: навч. посіб. Київ.: Альтерпрес, 2006. – 264 с.
5. Мирзеханова З. Г. Кадастр туристических ресурсов в системе управления рекреационным природопользованием // Вестник Национальной академии туризма, 2009. – № 4. – С. 34–37.

SPECIFICITY OF HOTEL SERVICES OF SMALL HOTELS

Polchaninova I. L.

PhD, Associate professor of Department of Tourism and Hospitality Management
O. M. Beketov National University of Urban Economy

Gavrilova M. S.

graduate student

O. M. Beketov National University of Urban Economy

Keywords: accommodation facilities, small hotel business, features of functioning

The hotel business has recently attracted the attention of both large corporations and small companies and private entrepreneurs. More and more popular are not expensive projects of large hotel complexes, but small hotels. In Europe, small hotels have long and firmly won their niche market and have become an important part of the hotel industry. In the European hotel business there is an empirical proportion: large hotels serve 60% of guests, 40% of tourists – a guaranteed share of small hotel business [1].

In Ukraine, the unique role of small hotel business in the economy is still poorly understood. To date, in the total number of functioning hotels, small hotels occupy a modest place: on average, they account for slightly more than 5% of the hotel market [2]. Also, insufficient attention is paid to the effective functioning and development of these accommodation facilities. Research in this area is fragmentary [3].

The purpose of this work is to identify the features of the functioning of small hotels and to develop directions for their future development in Ukraine.

The specificity of the hotel service lies in the fact that its quality can be assessed both objectively and subjectively. Objective evaluation is expressed in the availability of the material and technical equipment of the hotel room, which must be in the hotel in accordance with the assigned hotel category, and subjectivity is presented in the form of an evaluation of the service by the consumer, depending on his mood, health, well-being, general cultural characteristics and values [4].

The hotel service has four characteristics that distinguish the service from the goods:

- 1) intangibility,
- 2) indissolubility of production and consumption,
- 3) variability,
- 4) inability to store [5].

At the same time, the hotel service is characterized by some features compared to the services as such:

the hotel service depends on variables such as time and space;

the significant impact on the quality of the hotel service is provided by external factors that are force majeure;

the hotel service is complex (and consists of services that precede the conclusion of the contract of an executor with a customer (booking a room, hotel accommodation), placing a consumer in a room and providing a list of services that are included in the price of the room, additional services);

the hotel service provided by the contractor is always expressed in the form of active actions (reception and accommodation in the room, maid service, delivery of correspondence to guests, etc.);

the hotel services are the subject of not only a contract for provision of hotel services, but also a contract for the provision of tourist services [6].

In the work of large hotels, especially hotel chains, there is a significant drawback – the uniformity of hotel services, which contradicts the trend of individualization of the requirements of the consumer of hotel services. The solution to this problem is the unification of services and interior solutions, namely: the emergence of small hotels, boutique hotels that offer a unique design, high quality of service and a chamber atmosphere.

As a small hotel, at present most of the specialists understand «a hotel complex enterprise (intended for temporary residence), where one to fifty numbers are available to the consumer» [6]. However, further there are various explanations: if the area of a small hotel does not exceed 300 sq. m, it is called a mini hotel; if the price for accommodation per day is 20-40 y. e., then it is a hostel; if the rooms are equipped with small kitchens, then the

hotel can fully claim the title of apart-hotel.

Traditionally, the range of hotel services provided by small hotels is less than in a standard hotel [7]. Nevertheless, in addition to providing accommodation and food, many small hotels provide their clients with such additional services as meeting at the railway station or at the airport; organization of transfer; order of railway, aviation, theatre tickets and so on. The main clients of small hotels are middle-class businessmen, whose stay in a particular city does not require the presence of a prestigious environment [8]. Increased interest in small hotels is also determined by the fact that in most cases they are located in close proximity to historical sights. Small hotels are almost not spent on advertising. The main role in attracting customers is played by «word of mouth» information about the hotel that is transferred from one client to another.

Small hotels as well as large hotels have their own classification according to the level of comfort and quality of service. Most of the small hotels are currently certified to the «3 star» category. But so far the number of stars in the advertising of a small hotel is rather a personal assessment by investors or owners of the quality of their product, rather than the result of official certification. The geographical picture of the spread of small hotels indicates the uneven development of them in regions of Ukraine. The smallest hotels received the greatest development in business and tourist centres of Ukraine, which is due to the fact that: these regions are densely populated and have an increased

effective demand, which must satisfy, including a small hotel business; in these regions the infrastructure that facilitates the emergence and development of small hotels is formed more quickly [3].

A number of economists believe that small business contains a grain of crime in accordance with its nature: it is aggressive because it is weak; is prone to violations of the rule of law, because it is small and so on. Indeed, if small businesses function without guardianship and state support, they are more prone to crime.

Conversely, the more state programs for supporting small business, the more civilized are the climate of entrepreneurship as a whole. Moreover, in a developed market, a small hotel business contributes to the economic and social stabilization, efficiency and mobility of market regulators, the flexibility of economic structures and, ultimately, the increase of national competitive advantages [7].

In the course of the study of the state of development of small Ukrainian hotels, it was revealed that for each region (for example, Kiev and Kharkov) one can single out its own peculiarities of small business development, but at the same time there are common problems that require immediate resolution:

1. Errors in developing the strategy and tactics of marketing activities, insufficient attention to the planning of hotel marketing for the long and short term.

2. The high share of variable costs due to the fact that with the existing volume of purchases of a small hotel it is difficult to achieve optimal prices. There are two ways to solve this problem: the first is to

unite small hotels for the purpose of wholesale purchases, joint advertising campaigns, marketing research; and the second is an increase in the capacity of small hotels.

3. Lack of sufficient space in the centre of the city to create small hotels. The decision can be a simplification of the procedure for transferring premises to a non-residential fund, and when reconciling re-planning, and the replacement of prohibitive measures with the mandatory insurance condition.

Conclusion. According to the research, small hotels in Ukraine have the following features of functioning, which must be taken into account when developing development strategies: the small hotel is managed by either a family or a group of people who trust each other; unique uniqueness of design and service atmosphere, individual attitude to each client; provision of a limited range of hotel services; the main consumer segment is middle-class businessmen; attraction of clients is carried out with the help of «word of mouth» and advertising on the Internet; availability of a wide variety of types of small hotels.

REFERENCES

1. Syed Zamberi Ahmad. Entrepreneurship in the small and medium-sized hotel sector // *Current Issues in Tourism*. – 2015. – №18:4. – P. 328 – 349.
2. Галасюк С. С. Організаційно-економічні засади функціонування малих готелів: монографія / С. С. Галасюк, О. В. Шикіна. – Одеса: Атлант, 2015. – 281 с.
3. Сененко І.А. Організація малого готельного бізнесу на основі розвитку рекреаційних територій / І. А. Сененко,

- В. В. Щепак. // Економічний простір. – 2016. – № 108. – С. 81 – 89.
4. Paul J. Bagdan. Guest Service in the Hospitality Industry. 1st Edition: Kindle Edition, 2012. – 320 p.
5. John R. Walker. Introduction to Hospitality. 7th Edition: Pearson, 2017. – 656 p.
6. Alison Morrison & Fiona Conway. The Status of the Small Hotel Firm // The Service Industries Journal. – 2007. – № 27:1. – P. 47 – 58.
7. Mastura Jaafar, Abdul Rashid Abdul Aziz & Siti Zaleha Mohd Sukarno. Tourism Marketing: An Overview of Small and Medium Budget Hotels (SMBHs). // Asia Pacific Journal of Tourism Research. – 2012 – № 17:1. – P. 1 – 13.
8. Peter Jones. Introduction to Hospitality Operations: An Indispensable Guide to the Industry. – London: YHT Ltd, 2002. – 299 p.

